

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Sərsəng su anbarı
Dövlət Agentliyinin
nəzarətinə
keçdi
yazısı səh.6-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 30 sentyabr - 2 oktyabr 2023-cü il Şənbə № 175 (8311) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Prezidentin Zəngilandan mühüm mesajları - "Onlar da cavab verməlidir!"

Böyük Qayıdış Proqramının icrası bir nömrəli vəzifə elan edildi; **İlham Əliyev**: "Bizə qarşı etnik təmizləmə həyata keçirilib"

yazısı səh.3-da

Yevlaxda növbəti görüş keçirildi

yazısı səh.4-da

Ermənistan üçün gerisayım başladı - Paşinyan bunu etməsə...

yazısı səh.11-da

Xocalı rayonuna qayıdışla bağlı hazırlıq işlərinə başlanıb

yazısı səh.7-da

Qarabağda nə qədər erməni qaldı - dialoq, reintegrasiya ləngiyə bilərmi?

yazısı səh.12-da

Səfirliyimizə terror hücumunun istintaqı bitir - Bakını qane edəcək hökm

yazısı səh.8-da

Rusiyanı Türkiyədə qaz habı layihəsindən yapışmağa nə vadar edir - şərh

yazısı səh.10-da

Azərbaycanın qeyri-neft ixracı 15%-ə yaxın artıb

yazısı səh.12-da

Qiymətləndiricilərin işi də qiymətləndiriləcək - yeni qanunda nələr var?

yazısı səh.15-da

Azərbaycanda çoxuşaqlı ailələr getdikcə azalır - səbəb

yazısı səh.14-da

Erməni faşizmi üzərində Bakının "Nürnberg prosesi"

yazısı səh.6-da

ƏLİYEV-PASİNYAN GÖRÜŞÜ ƏRƏFƏSİ QARABAĞA BEYNƏLXALQ MİSSİYA YOLLAMAQ CƏHDİ - HƏDƏF...

ABŞ diplomatının "missiya" anonsu hansı məqsədə xidmət edir - Qərb barışdırmaq istəyir, yoxsa qarışdırmaq? Ekspertlər deyirlər ki...

yazısı səh.5-da

Davit Manukyan terrorçuluq cinayətlərinə görə tutuldu - DTX məlumat yaydı

Separatçı rejimin daha iki "general"ının da saxlanıldığı bildirilir; onlar çoxsaylı qəddar cinayətlərlə yanaşı, Xocalı faciəsində də iştirak edib

yazısı səh.4-da

Yaşar Güler:
"Ermənistan Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı verdiyi vədləri yerinə yetirməlidir"

yazısı səh.11-da

Qənirə Paşayeva Fəxri xiyabanda dəfn olundu

yazısı səh.2-da

Peskov:
"Rusiya sülhməramlı missiyasının uzadılması imkanı Azərbaycanla müzakirə olunacaq"

yazısı səh.6-da

Hikmət Hacıyev: “Azərbaycan Cənubi Qafqazda sülh və sabitliyə sadıqdır”

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev bu həftə Brüsseldə mətbuat konfransı keçirib.

Musavat.com “Report”a istinadən xəbər verir ki, o, rəsmi Bakının Cənubi Qafqazda sülh və sabitliyə sadıq olduğunu bildirib.

O qeyd edib ki, regionda sülhün təmin olunması üçün diplomatiya və əməkdaşlıq vacibdir. Prezidentin köməkçisi konfrans iştirakçılarına Azərbaycanın ötən 30 il ərzində Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinin tərəfdarı olduğunu və bu məqsədə nail olmaq üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla konstruktiv dialoq apardığını xatırladı.

Rəsmi Bakının avropalı tərəfdaşlarla əməkdaşlığından da söz açan H.Hacıyev Azərbaycanın bu əməkdaşlığın genişləndirilməsi prosesinə sadıq qaldığını da söyləyib:

“Avropa İttifaqının (Aİ) Cənubi Qafqazda böyük maraqları var və Aİ-yə regionda sabitliyin və iqtisadi inkişafın təşviqində mühüm oyunçu kimi baxır. Azərbaycan Aİ ilə xüsusilə enerji təhlükəsizliyi və nəqliyyat sahələrində əlaqələri inkişaf etdirməkdə mühüm yol qət edib”.

Prezidentin köməkçisi regiondakı humanitar məsələlərə də diqqət çəkib.

“Azərbaycan Ermənistanın işğalından azad edilmiş ərazilərə azərbaycanlı məcburi köçkünlərin qaytarılması və mədəni irs olan obyektlərin bərpası kimi məsələlərin həlli üçün beynəlxalq təşkilatlar və tərəfdaşlarla işləməyə hazırdır. Bu yanaşma regionda sülh və yenidənqurmaya yönələn qərarlılığı nümayiş etdirir”, - deyərək əlavə edib.

Mətbuat konfransında iqtisadi inkişaf məsələlərinə də toxunulub. H.Hacıyev regional əlaqə, ticarət və investisiyaların rolunu vurğulayaraq Azərbaycanın Cənubi Qafqaza iqtisadi mərkəz kimi baxmasından danışdı: “Azərbaycanın Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu kimi nəqliyyat infrastrukturuna dair iddialı planları onun bütün regionun iqtisadi çiçəklənməsinə diqqətini göstərir”.

Prezident köməkçisi son olaraq Cənubi Qafqazda sabit təhlükəsizlik mühitinin vacibliyindən danışdı: “Azərbaycan öz təhlükəsizliyini gücləndirmək üçün addımlar atmaqla yanaşı, geniş regional təhlükəsizliyi də müdafiə edir. Regional təhlükəsizlik isə maraqlı tərəflərin əməkdaşlığını tələb edir. Sülhə sadıqlıq, avropalı tərəfdaşlarla əməkdaşlıq, humanitar problemlərin həlli, iqtisadi inkişafın təşviqi və regional təhlükəsizliyin təmin edilməsi Azərbaycanın region üçün strategiyasının mühüm elementləridir. Azərbaycan Cənubi Qafqazın gələcəyinin formalaşmasında fəal rol oynamağa davam edir. Ölkəmizin sülh və əməkdaşlığa sadıqlığı hamı üçün daha sabit və çiçəklənən region vəd edir”.

Qənirə Paşayeva Fəxri xiyabanda dəfn olundu

Britaniya Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar tətbiq edib

Böyük Britaniya Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar tətbiq edib.

APA xəbər verir ki, bununla bağlı press-reliz Böyük Britaniya hökumətinin elektron portalında dərc edilib.

Qeyd olunub ki, yeni sanksiyaların tətbiq edilməsinə səbəb kimi Ukraynanın işğal olunmuş ərazilərində keçirilən qondarma “seçkilər” göstərilib.

Sanksiya siyahısına 11 fiziki və hüquqi şəxs, o cümlədən Rusiya Mərkəzi Seçki Komissiyası, Rusiya Federasiyası MSK-nın katibi Natalya Budarina, qondarma “Xerson Regional Dövlət Administrasiyası”nın rəhbəri Andrey Alekseenko və Rusiya Mərkəzi Seçki Komissiyasının rəhbəri Ella Pamfilova daxil edilib.

Sanksiyalara aktivlərin dondurulması və Böyük Britaniyaya girişin qadağan edilməsi daxildir.

Həmçinin əlavə olunub ki, Britaniya hökumətinin yeni sanksiyalar suverenliyə, demokratiyaya və bərabərliyə açıq hücumu qarşı mübarizənin bariz nümunəsidir.

Milli Məclisin deputatı Qənirə Paşayeva bir neçə gün koma vəziyyətində qaldıqdan sonra sentyabrın 28-də vəfat edib. O, sentyabrın 29-da dəfn olunub. Dəfn mərasimindən öncə Heydər məscidində cənazə namazı qılınıb, millət vəkili ilə vida üçün şərait yaradılıb.

Bu mərasimlərdə dövlət rəsmiləri, deputatlar, mərhumun ailə üzvləri, yaxınları və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Onlar Qənirə Paşayevanın vaxtsız vəfatından üzüldüklərini, bu itkinin Türk dünyası üçün böyük zərbə olduğunu dilə gətirib-

Vida mərasimindən sonra Qənirə Paşayeva II Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevə dəfn mərasiminə əkilil göndərilib. Dövlət başçısı neqroloq imzalayıb.

Allah rəhmət ələsin!

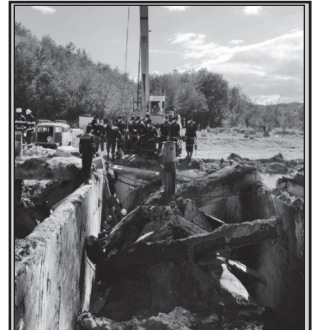

İdarə rəisi: “Dövlət qulluğuna qəbul imtahanlarına kibergigiyena ilə bağlı suallar salınıb”

Artıq dövlət qulluğuna qəbul imtahanlarına kibergigiyena ilə bağlı suallar salınıb. Bunu “APA-Economics”ə açıqlaması zamanı Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidmətinin (XRİTDX) İdarə rəisi Tural Məmmədov deyib.

İdarə reisinin sözlərinə görə, oktyabr imtahanlarında ilk imtahan verənlər bu suallarla qarşılaşacaqlar.

“Bununla bağlı məsələ artıq Dövlət İmtahan Mərkəzi ilə razılaşdırılıb. Bu təşəbbüs ilə İnformasiya Təhlükəsizliyi üzrə Koordinasiya Komissiyası çıxış edib. Bütün dövlət qulluqçuları işə qəbul olarkən təməl informasiya təhlükəsizliyi, kompüterdən təhlükəsiz istifadə qaydalarını bilməlidir. Buna görə də, kompüter suallarının içində kibergigiyena ilə bağlı, informasiya təhlükəsizliyi ilə bağlı suallar daxil edildi”, - deyərək Tural Məmmədov əlavə edib.

FHN: “Xankəndidə axtarış-xilasetmə əməliyyatı sona çatıb, 48 nəfərin meyiti təhvil verilib”

Xankəndi şəhəri yaxınlığında yanancaqdoldurma məntəqəsində baş vermiş yanğın və partlayış hadisəsi ilə əlaqədar Azərbaycan Fövqəladə Hallar Nazirliyi tərəfindən axtarış-xilasetmə əməliyyatı sona çatdırılıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə FHN məlumat yayıb.

Məlumatla görə, həyata keçirilən əməliyyat nəticəsində FHN-in xilasediciləri tərəfindən 48 nəfərin cəsədi dağıntılar altından çıxarılaraq aidiyyəti üzrə təhvil verilib.

Həmçinin qüvvələr tərəfindən hadisə baş vermiş ərazidə zəruri təhlükəsizlik tədbirləri görüldü.

Anar Quliyev: “Azad edilmiş ərazilərin əksəriyyətinin Baş Planları hazırdır”

Işğaldan azad edilmiş ərazilərin əksəriyyətinin Baş planları hazırdır. Hal-hazırda sonuncu Laçın şəhərinin Baş planının üzərində işlər bitmək üzrədir.

“APA-Economics” xəbər verir ki, bunu Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev Zəngilan şəhərində keçirilən “II Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunda” deyib.

O bildirib ki, gələn ilin sonuna azad edilmiş rayonlarda olan 92 yaşayış məntəqəsindən qalan 19 məntəqədə ərazi planlaşdırma işləri bitəcək.

Sentyabrın 29-da BMT-nin Məskunlaşma Proqramının (UN-HABITAT) və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin əməkdaşlığı ilə keçirilən "Şəhərsalma Həftəsi 2023" tədbirləri çərçivəsində Zəngilanda "Davamlı şəhərlər iqtisadi inkişafın həərəkətverici və bərabərsizliklərlə mübarizə aparan qüvvəsi kimi" mövzusunda 2-ci Milli Şəhərsalma Forumunun açılış mərasimi keçirilib. **AZƏRTAC** xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti **İlham Əliyev** tədbirdə çıxış edib.

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, bu gün Şərqi Zəngəzur sıfırdan yenidən inşa edilir, bütün Qarabağ kimi. Zəngilan azad olunmuş ərazilərin ilk bölgəsi idi ki, artıq keçmiş məcburi köçkünlər buraya evlərinə qayıdıblar. Ağalı ağıllı kəndinə həyat qayıdıb, orada sakinlər xoşbəxt yaşayırlar: "Mən şahidi oldum ki, oraya qayıdan insanlar öz köklərinə nə qədər bağlıdırlar. Həç vaxt öz vətəninə görməyən gənc nəsil qayıdıb. Bu, onu nümayiş etdirir ki, Azərbaycan xalqı öz köklərinə necə dərinləndirən bağlıdır. Bütün keçmiş məcburi köçkünlər səbirsizliklə gözləyirdilər ki, torpaqlar azad edilsin və onlar qayıtmaq imkanına malik olsunlar. Onlar Ermənistan tərəfindən 30 il ərzində bu imkandan məhrum edilmişdilər. Ancaq üç il bundan əvvəl biz işğala son qoyduq".

Zəngilanın Baş planının artıq təsdiq edildiyini bildiren dövlətimizin başçısı deyib ki, burada infrastrukturaya böyük vəsait ayrılıb, bir neçə yaşayış layihəsi icra olunmaqdadır. "2025-ci ildə, ola biləcək bir az da tez Zəngilan şəhərinin ilk sakinləri qayıdacaqlar", - deyərək Azərbaycan Prezidentini vurğulayıb.

Prezident deyib ki, biz Zəngilana mühüm nəqliyyat qovşağı hesab edirik. Çünki onun coğrafi yerləşməsi bunu labüdd edir. "Zəngilan nəqliyyat dəhlizləri üzərində yerləşir, ona görə Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının inşası bu bölgənin inkişafı baxımından mühüm amil olmuşdur. O, insanlar üçün asan çıxışı təmin edəcək. Gələcəkdə isə əminəm ki, Zəngilanda xarici turistlərin sayı çox olacaq. Çünki bu bölgə Azərbaycanın ən gözəl diyarlarından - meşələri, çayları, gölləri. Məhsuldar ekosistemə malik olan Zəngilan bizim ən böyük sərvətlərimizdən biridir", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Prezident Zəngilandan mühüm mesajlar verdi - "Onlar da cavab verməlidir!"

Böyük Qayıdış Proqramının icrası bir nömrəli vəzifə elan edildi; **İlham Əliyev**: "Bizə qarşı etnik təmizləmə həyata keçirilib"

gilan bizim ən böyük sərvətlərimizdən biridir", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Dövlət başçısı Zəngilanda artıq böyük bir məktəbin inşa edilməkdə olduğunu da qeyd edib. Həmçinin bildirib ki, Zəngilan məscidinin inşası yekunlaşır: "O məscid ermənilər tərəfindən məhv edilən qədim məscidin yanında inşa edilib. İşğal altında olmuş torpaqlarda 67 məsciddən 65-i məhv edilib, ikisi isə yarı dağılmış vəziyyətdədir. Bu, Azərbaycana qarşı urbisid və kultursidin təzahürüdür".

Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, ikinci Qarabağ müharibəsi başa çatdıqdan sonra bərpa işlərinə Azərbaycan büdcəsindən bu günə qədər 7 milyard ABŞ dolları həcmində vəsait sərf edilib. Növbəti il üçün planlaşdırığımız minimum büdcə 2,4 milyard ABŞ dolları olacaq.

Prezident Azərbaycanın bu işləri öz vəsaiti hesabına həyata keçirdiyini, heç bir maliyyə yardımı almadığını qeyd edib. Azərbaycan Prezidenti işğaldan azad olunan ərazilərdə Özbəkistanın orta məktəb, Qazaxistanın isə yaradıcılıq mərkəzi inşa etdiyini xatırladı.

İlham Əliyev sonra bəyan edib ki, Böyük Qayıdış Proqramının icrası bizim üçün bir nömrəli vəzifədir. Erməni işğalından əziyyət çəkən insanların çətin şəraitdə yaşadıklarını, mənəvi çətinliklərlə üzləşdiklərini, öz haqlı hüquqlarından məhrum edildiklərini xatırladı. "Onlar bu imkanı, bu fürsəti 30 il idi gözləyirdilər. İkinci Qarabağ müharibəsi, bizim şanlı Qələbəmizlə bitən müharibə bu şəraiti onlara yaratdı. Bu gün bizdən gözləntiləri odur ki, tezliklə onları buraya (azad edilmiş torpaqlara - red.) qaytaraq. Böyük Qayıdış Proqramının icrası artıq imkan verib ki, keçmiş məcburi köçkünlər Laçın şəhərinə, Füzuli şəhərinə, Ağalı kəndinə, Talış və Zabux kəndlərinə qayıtsınlar".

İndiyədək 8 şəhər və 92 kəndin Baş planının artıq təsdiq edildiyini və 30 kəndin təməlinin qoyulduğunu bildiren Prezident deyib ki, qarşıdan gələn illərdə xüsusilə Şuşa və digər şəhərlərdə çox böyük, iri həcmli yaşayış layihələri həyata keçiriləcək. Bu, bizim Proqramın tərkib hissəsidir: "Artıq

2000-dən çox keçmiş məcburi köçkün evlərinə qayıdıb və ilin sonuna qədər onların sayı 5500-ə çatdırılacaq. Bu gün biz şahidiyik ki, Bakıdan, Sumqayıtdan, Gəncədən, Mingəçevirdən, digər şəhərlərdən kəndlərə axın baş verir. Bu, ilk növbədə, onu göstərir ki, Azərbaycan xalqı öz vətəninə nə dərəcədə bağlıdır. Onlar öz vətənlərində, əcdadlarının vətənlərində yaşamaq istəyirlər".

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, bizə qarşı etnik təmizləmə, işğal və ərazilərimizin məhvi həyata keçirilib. Otuz il ərzində bir milliklə onları buraya (azad edilmiş torpaqlara - red.) qaytaraq. Böyük Qayıdış Proqramının icrası artıq hazırkı Ermənistan ərazisindən sürgün edilib: "Bizim şəhərlərimiz, kəndlərimiz darımadığını edilib. 30 il ərzində işğalçı qüvvələr bizə buraya qayıtmağa imkan vermirdi".

İlham Əliyev onu da qeyd edib ki, bu gün Horadizdən Zəngilana dəmir yolunun inşası fəal fazadadır. Onların 200 mindən artığı hazırkı Ermənistan ərazisindən sürgün edilib: "Bizim şəhərlərimiz, kəndlərimiz darımadığını edilib. 30 il ərzində işğalçı qüvvələr bizə buraya qayıtmağa imkan vermirdi".

Türkiyəyə keçəcək və nəhayət, Avropaya çatacaq. Biz tezliklə bu layihəni istifadəyə verəcəyik. Yeni Zəngilan çox vacib nəqliyyat mərkəzi olacaq".

Azərbaycanın dövlət başçısı Qarabağın erməni əhalisinin hüquqlarını təmin edəcəyimizi də bəyan edib: "Artıq biz onlara bu məsələ, reintegrasiya ilə bağlı, onların hüquqlarına dair öz baxışımızı təqdim etmişik. Dini, təhsil, mədəni, bələdiyyə hüquqları (Qarabağ ermənilərinin - red.) - bütün bu məsələlər beynəlxalq konvensiyalara uyğun olaraq həll ediləcək. Bunlar Azərbaycanın iştirakçısı olduğu bütün konvensiyalara, bizim Konstitusiyamıza və beynəlxalq öhdəliklərimizə uyğun həyata keçiriləcək".

Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirib ki, Ermənistan kriminal hərbi cənaətkarlar tərəfindən idarə olunan bir rejim idi: "İki prezident özləri Xocalı soyqırımında iştirak edənlər idi. Onlar buna cavab verməlidirlər, məsuliyyət daşımalıdırlar. Onlar Azərbaycan torpaqlarını talayanlar idisə həmin dəmir yolu İran və

Dövlətimizin başçısı həm də bu gün Azərbaycana qarşı qəbul edilməz planları olan tərəflərə də mesaj verib: "Bizim səbrimizlə oynamasınlar. Biz səbirliyik, ancaq qətiyyətliyik. Biz haqlı olduğumuzu sübut edə bilirik və edirik. Ona görə yox ki bizim gücümüz var, çünki haqq-ədalət bizim tərəfimizdədir".

Milli Məclisin deputatı Ceyhun Məmmədov "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin sentyabrın 28-də Cəbrayıl və Zəngilana səfər etməsi xüsusi əhəmiyyət daşıdı. Biz növbəti dəfə cənab Prezidentin bir sıra müəssisələrin, yaşayış massivlərinin təmələqyma mərasimində, həmçinin açılışında iştirak etdiyini qürurla izlədik: "Azərbaycan dövləti Prezident İlham Əliyevin liderliyi ilə işğaldan azad edilmiş rayonlarımızı yenidən qurur. Rayonlarımız, həmçinin Cəbrayıl rayonu, Zəngilan rayonu müasir, infrastrukturə ən yüksək səviyyədə olan rayonlar olacaqlar. Prezident İlham Əliyev sentyabrın 29-da Zəngilanda Forumda çıxışı zamanı da bəyan edib ki, işğaldan azad edilmiş rayonlarımızda quruculuq və sakinlərin öz yurdlarına böyük qayıdışı-Böyük Qayıdış Proqramının icrası məsələsi bir nömrəli vəzifədir. Bu gün artıq Cəbrayıl, həmçinin Zəngilanda, digər rayonlarımızda yaşayış binaları, inzibati binalar inşa olunur. Quruculuq işləri cənab Prezidentimizin xüsusi diqqətindədir. Artıq Cəbrayıl və digər işğaldan azad olunmuş rayonlarımız dirçəliş dövrünü yaşayır. Bütün işlər planlaşdırılmış qaydada həyata keçirilir. Məsələnin diqqətçəkən məqamı həm də ondan ibarətdir ki, quruculuq işlərinə cənab Prezident şəxsən nəzarət edir və bu prosesə müstəsna töhfəsini verir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistan vətəndaşı Davit Manukyan Qarabağda törətdiyi terrorçuluq cinayətlərinə görə həbs edilib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Mətbuat xidməti məlumat yayıb:

- Azərbaycan Respublikasının Rusiya sülhməramırlarının müvəqqəti dislokasiya olduğu ərazilərdə qanunsuz erməni silahlı birləşmələrinin törətdikləri və insanların həlak olması ilə nəticələnmiş çoxsaylı terror aktları ilə əlaqədar Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində ibtidai istintaq davam etdirilir.

Əldə olunmuş sübutlar əsasında Ermənistan Respublikasının vətəndaşı, 1971-ci il təvəllüdlü Manukyan Davit Azati tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 214.2.1, 214.2.2, 214.2.3 (mütəşəkkil dəstə tərəfindən təkrar terrorçuluq), 228.3 (qanunsuz olaraq odlu silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, saxlama və daşıma), 279.3 (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələr və qruplar yaratma) və 318.1-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) maddələrində ehtiva olunan cinayət əməllərinin törədilməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilmişdir.

İttihama əsasən, 10 noyabr 2020-ci il tarixli Üçtərəfli bəyanatda erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasının ərazisindən çıxarılmasının nəzərdə tutulmasına baxmayaraq, Ermənistan Respublikasında anadan olmuş və orada qeydiyyatda olan, həmin ölkənin vətəndaşı, Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrinin hərbi qulluqçusu, general-mayor ali hərbi rütbəsində xidmət edən Davit Manukyan öten müddət ərzində Azərbaycan Respublikasının Qarabağ ərazisində cinayət əməllərini davam etdirərək qondarma

Davit Manukyan terrorçuluq cinayətlərinə görə tutuldu - DTX məlumat yaydı

Separatçı rejimin daha iki "generalı"nın da saxlanıldığı bildirilir; onlar çoxsaylı qəddar cinayətlərlə yanaşı, Xocalı faciəsində də iştirak edib

"Dağlıq Qarabağ Respublikasının Müdafiə Ordusu komandanının birinci müavini" adı altında Azərbaycan Respublikasının ərazisində qanunsuz mütəşəkkil silahlı birləşmələrin fəaliyyətinin təşkilində və idarə edilməsində, silah-sursat, partlayıcı maddə və qurğularla təchiz edilməsində iştirak etmişdir.

Eyni zamanda o, həmin terrorçu dəstələr vasitəsilə Azərbaycanda ictimai təhlükəsizliyi pozmaq, əhali arasında vahimə yaratmaq, dövlət hakimiyyət orqanları və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qərar qəbul edilməsinə təsir göstərmək məqsədilə insanların həlak olması, onların sağlamlığına, əmlakına ziyan vurulması və ya başqa ictimai

təhlükəli nəticələrin baş verməsi təhlükəsi yaradan partlayış, yanğın və ya digər hərəkətlərlə müşayiət olunan terror aktlarının törədilməsinin təşkilində iştirak etmişdir. Davit Manukyan 27 sentyabr 2023-cü il tarixində saxlanılaraq təqsirləndirilən şəxs qismində cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş, məhkəmənin qərarı ilə barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilmişdir.

Hazırda cinayət işi üzrə istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən separatçı rejimin daha iki "generalı"nın saxlanması barədə məlumat yayılıb.

Belə ki, Ermənistanın Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindəki işğalçı qüvvələrinin keçmiş komandanı Levon Mnatsakanyan Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən saxlanılıb.

Levon Mnatsakanyan 1965-ci il sentyabrın 14-də Xankəndidə anadan olub.

1983-1985-ci illərdə SSRİ Silahlı Qüvvələrində (Belarus Hərbi Dairəsi) xidmət edib.

1989-cu ildə İrəvan Politeknik İnstitutunu bitirib.

1992-1994-cü illərdə motoatıcı bölmənin komandirinin müavini, hərbi hissənin artilleriya batalyonunun komandiri, artilleriya reisi və artilleriya briqadasının komandiri vəzifələrini tutaraq, döyüş əməliyyatlarında iştirak edib.

2003-cü ildə ona "general-mayor" hərbi rütbəsi verilib.

2005-ci ildə Rusiya Federasiyası Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının Hərbi Akademiyasını bitirib.

2005-ci ildə Rusiya Federasiyası Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının Hərbi Akademiyasını bitirib, bundan sonra DQR Müdafiə Ordusu ko-

mandirinin müavini (2005-2007), DQR Müdafiə Baş Qərargah reisi vəzifələrində çalışıb. Ordu komandirinin ikinci müavini (2007-2012) olub.

2012-2015-ci illərdə - Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah reisinin müavini kimi çalışıb.

3 sentyabr 2014-cü ildə ona general-leytenant hərbi rütbəsi verilib.

2015-ci il iyunun 15-də qondarma rejimin "müdafiə naziri" - "Müdafiə ordusu"nın komandanı təyin edilib.

Qondarma rejimin "təhlükəsizlik şurasının" keçmiş katibi Arşavir Qaramyan da hüquq-mühafizə orqanlarımız tərəfindən saxlanılıb. Bu ba-

rədə telegram kanallarında məlumat yayılıb.

Qaramyan 22 iyul 1965-ci ildə Xocalı rayonunun Qarabulaq kəndində anadan olub. 1984-1987-ci illərdə SSRİ Hərbi Dəniz Qüvvələrində (Sakit Okean) xidmət edib. 1988-1989-cu illərdə tələbə hərəkətində fəal iştirak edib.

1989-cu ildə İrəvan İnstitutunun Mühasibat-iqtisad fakültəsinin qiyabi şöbəsinə keçib, sonra doğma kəndinə qayıdıb və 1991-ci ilə qədər Qarabulaq kolxozunda baş iqtisadçı vəzifəsində çalışıb.

1992-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Qarabulaq və ətraf kəndlərin ayrı-ayrı rotaları əsasında yaranmış təqvim komandiri, 1992-1996-cı illərdə isə müdafiə ordusunun Əsgəran müdafiə rayonunun 35-ci motoatıcı batalyonunun (MOA) komandiri olub.

Arşavir Qaramyan 1991-1994-cü illərdə Xocavənd, Şuşa, Laçın, Əsgəran, Ağdərə, Ağdam, Kəlbəcər və Füzuli rayonları uğrunda müdafiə və hücum döyüşlərində iştirak edib. 1996-1997-ci illərdə "dqr" Şuşa rayon icra başçısı vəzifəsində işləyib.

Arşavir Qaramyan 1992-ci il fevralın 26-da Xocalıda azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımın iştirakçısı və təşkilatçılarından biri olub.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
Musavat.com

Ayxan Hacızadə: "BMT missiyası Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə səfər edəcək"

"Məlum olduğu kimi, Ermənistan tərəfi uzun müddət ərzində, Azərbaycan ərazilərinin işğalı zamanı işğal, dağıntı, qanunsuz məskunlaşmalar daxil olmaqla, qanunsuz fəaliyyətin nəticələri ilə yerində tanış olmaq məqsədilə beynəlxalq missiyaların işğal olunmuş ərazilərimizə səfərini hər zaman əngəlləyib və ya məhdudlaşdırıb. Eyni zamanda, hətta məhdud missiyalardan sonra belə Ermənistan onların gəldiyi nəticələrə ya məhəl qoymayıb, ya da onları təhrif edib".

XİN-dən APA-ya verilən xəbəyə görə, bu barədə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə bildirib. O, BMT missiyasının yaxın günlərdə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə səfər edəcəyini bildirib.

"Qeyd olunan fəaliyyətsizliyə baxmayaraq, bir neçə gün əvvəl aparılan antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycan BMT-nin müvafiq qurumlarını

öz Qarabağ bölgəsinə səfərə dəvət edib. Belə bir səfər yaxın günlərdə BMT-nin Azərbaycandakı rezident əlaqələndiricisinin himayəsi altında, BMT və Azərbaycan arasında Dayanıqlı İnkişaf üzrə Əməkdaşlığa dair Çərçivə sənədinə (2021-2025) uyğun olaraq həyata keçiriləcək. Səfər Azərbaycanın regionda həyata keçirdiyi cari humanitar fəaliyyət ilə tanış olmaq imkanı yaradacaq. Bundan əla-

və, müəyyən infrastrukturun bərpası, qeyri-qanuni erməni silahlı qüvvələrinin tərkisilahi və silah-sursatının müsadirə edil-

məsi prosesi, minalardan yaranan təhlükələr heyətin üzvlərinə nümayiş etdiriləcək", - Ayxan Hacızadə bildirib.

Yevlaxda növbəti görüş keçirildi

Yevlax şəhərində Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin erməni sakinlərinin nümayəndələri ilə növbəti görüş keçirilib. Azərbaycanın mərkəzi hakimiyyətini görüşdə Azərbaycan Respublikasının Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlər ilə təmaslar üzrə məsul şəxs təyin edilmiş Ramin Məmmədov, Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsinin müavini Bəşir Hacıyev və xüsusi nümayəndəliyin əməkdaşı İlkin Sultanov təmsil ediblər.

Qarabağın erməni sakinlərini Sergey Martirosyan və David Melkumyan təmsil ediblər.

Danışıqlarda Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin Azərbaycan cəmiyyətinə reinteqrasiyası məsələləri müzakirə olunub.

Xatırladaq ki, bu, lokal xarakterli antiterror tədbirlərindən sonra Qarabağın erməni sakinlərinin nümayəndələri və Azərbaycan Mərkəzi hakimiyyətinin təmsilçiləri arasında 3-cü görüşdür. Bundan əvvəl ilk dialoq Yevlaxda, ikincisi isə Xocalıda baş tutub.//APA

Azərbaycanın 44 günlük Zəfərini ötən üç il ərzində həzm edə bilməyənlər bu dəfə də narahatdırlar. Ordumuz bir günlük uğurlu antiterror tədbirləri keçirməklə, lokal zərbələr endirməklə Qarabağda himayədarlarının dəstəyi ilə kök salmış terrorçu qüvvələri param-parça etdi. İndi də ərazi bütövlüyümüzün təmin olunması əməliyyatı ayrı-ayrı ermənipərəst çevrələrin boğazında “sümük” kimi tıxanıb.

Təəccüb doğuran budur ki, qaşınmayan yerdən qan çıxarmaq istəyənlərin qarşısında yenə də ATƏT-in Minsk Qrupunun artıq arxivə göndərilmiş həmsədrləri, Qərb dövlətləri dayanır. “ABŞ yaxın günlərdə Qarabağ üzrə beynəlxalq müşahidə missiyasının təfərrüatını razılaşdırmaq niyyətindədir”. Bunu ABŞ Dövlət Departamentinin sözçüsü Metyu Miller deyib. O qeyd edib ki, ölkəsi Azərbaycanın ev sahibliyi etməyə hazır olmasından məmnundur: “Biz yaxın günlərdə müttəfiqlərimiz və tərəfdaşlarımızla birlikdə çalışacağıq ki, bu missiyanın nə cə görünəcəyini dəqiq müəyyən edək. Amma son nəticədə biz masaya qayıdış görmək istəyirik”. Miller əlavə edib ki, ABŞ Azərbaycan hökumətinin sözün əsl mənasında verdiyi bəyanatı alışıqlayır. Yada salaq ki, sentyabrın 27-də Prezident İlham Əliyev ABŞ Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi, ABŞ-nin Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) rəhbəri Samanta Paueri, ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçisi Yuri Kimi və ABŞ Dövlət Departamentinin Qafqaz danışıqları üzrə baş müşaviri Lui Bononu qəbul edərkən rəsmi Bakının ölkəmizdə akkreditə olunmuş BMT-nin Rezident Əlaqələndirici Ofisinin yaxın zamanda Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə səfərinin təşkilinə hazır olduğunu bildirib. Miller hansı missiyadan danışır və hansı müddətə? Hansı ölkələrin nümayəndələrindən söhbət gedir? Oktyabrın 5-də Qranadada (İspaniya) liderlərin “beşli” sammiti ərəfəsi bu missiyanın Azərbaycan üçün önemi və sülh prosesinə mümkün təsiri. Rusiyalı tanınmış analitik və hərbi ekspert İqor Koroçenko deyib ki, Qərb (ABŞ və AB) bu yolla Bakını öz missiyasının girovuna çevirmək və regionda hərbi məğlubiyyətə uğramış separatçıların qalıqlarını dəstəkləmək istəyir. “Nə Rusiya, nə də Azərbaycan Cənubi Qafqazda guya diplomatik və humanitar missiya adı altında xarici kəşfiyyat və təxribatçıların olmasında qəti maraqlı deyil. Eyni şey Avropa İttifaqı və ABŞ-dən olan hərbi kontingentlərə də aiddir”, - deyərək vurğulayıb. Ekspertlər nə düşünür, belə bir təhlükə varmı?

Əliyev-Paşinyan görüşü ərəfəsi Qarabağa beynəlxalq missiya yollamaq cəhdi - hədəf...

ABŞ diplomatının “missiya” anonsu hansı məqsədə xidmət edir - Qərb barışdırmaq istəyir, yoxsa qarışdırmaq? Ekspertlər deyirlər ki...

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə bildirdi ki, ABŞ-nin Beynəlxalq missiyanı Qarabağa göndərmək istiqamətində siyasətinin əsasında Qarabağda Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin fəaliyyətini izləmək və Azərbaycanın Qarabağ ərazisində fəaliyyətinə maneə yaratmaq siyasəti dayanır: “Artıq ermənilər özləri könüllü çıxıb gedir. ABŞ beynəlxalq missiya təşkil etməklə, buraya Fransa və Qərbin ermənipərəst dairələrini buraya cəlb etmək istəyir. Sonra Qarabağdan gedən ermənilərə yüksək vəsait ayırmaqla onları Qarabağda yenidən qaytarmaq planı var. Bunun ardınca zamanda Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə səfərinin təşkilinə hazır olduğunu bildirib. Miller hansı missiyadan danışır və hansı müddətə? Hansı ölkələrin nümayəndələrindən söhbət gedir? Oktyabrın 5-də Qranadada (İspaniya) liderlərin “beşli” sammiti ərəfəsi bu missiyanın Azərbaycan üçün önemi və sülh prosesinə mümkün təsiri. Rusiyalı tanınmış analitik və hərbi ekspert İqor Koroçenko deyib ki, Qərb (ABŞ və AB) bu yolla Bakını öz missiyasının girovuna çevirmək və regionda hərbi məğlubiyyətə uğramış separatçıların qalıqlarını dəstəkləmək istəyir. “Nə Rusiya, nə də Azərbaycan Cənubi Qafqazda guya diplomatik və humanitar missiya adı altında xarici kəşfiyyat və təxribatçıların olmasında qəti maraqlı deyil. Eyni şey Avropa İttifaqı və ABŞ-dən olan hərbi kontingentlərə də aiddir”, - deyərək vurğulayıb. Ekspertlər nə düşünür, belə bir təhlükə varmı?

ləməli və belə bir siyasətə son verilməsini tələb etməlidir. Qeyd edim ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında danışıqlar prosesi başlayır. Sülh müqaviləsinin bağlanması istiqamətində danışıqlar aparılacaq”. M.Əsədullazadə Brüsselə Azərbaycan və Ermənistan rəhbərliyinin keçirdiyi görüşün davamı olaraq Qranadada baş tutacaq danışıqları həlledici sayır. Hesab edir ki, bu görüş ərəfəsi ABŞ Qarabağ məsələsini gündəmə gətirməklə rəvanşistlərin əllərinə oynayıb: “İlk növbədə proses iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin bağlanmasına yönəlməlidir. Əsas budur. Əgər, bu istiqamətdə çalışmasa regionda siyasət uğurlu olmayacaq”.

Təhlükəsizlik eksperti İlham İsmayıl “ABŞ və onun müttəfiqlərinin müşahidə missiyasında ısrarlı görünməsinin əsasında nə dayanır? Kosovo variantı?”-suallarına cavab axtarmağı vacib sayır. Onun sözlərinə görə, Kosovonu tərk edənləri də Qərb beynəlxalq təminat adı ilə geri qaytarıb Kosovonu müstəqil dövlət kimi tanıdı: “Qarabağdakı mövcud vəziyyət Kosovo ilə eyni olmasa da, Qərbin müşahidə missiyasının xoşməramlı olması şübhəlidir. Azərbaycan Bakıda fəaliyyət göstərən BMT nümayəndəliyinin rezident-kordinatorunun müşahidə missiyasını həyata keçirməsinə etiraz etmədiyini bildirib, amma görünür bu format ABŞ-ni qane etmir və daha geniş heyətlə fəaliyyətə başlamağı planlaşdırır. Əgər Azərbaycan dövlət strukturları hələ Xankəndidə və Rusiya sülhməramlılarının hələlik nəzarət etdikləri digər ərazilərdə fəaliyyətə başlamayıbsa,

müşahidə missiyası nəyi müşahidə etmək istəyir? 24 saatlıq lokal əməliyyat bitib, tərkiləş prosesi gedir, erməni əhalisinin nümayəndələri ilə humanitar və digər məsələlərlə əlaqədar görüşlər keçirilir, separatçı rejim özünü buraxdığını elan edib. Qarabağ ermənilərini köçməyə biz deyil, məhz erməni “başbilənlər” özləri məcbur edir ki, Azərbaycanı yalançı “etnik təmizləmə”də ittiham edib beynəlxalq məhkəməyə versinlər və sairə. Azərbaycan dövlət strukturlarının Xankəndi və ətrafında fəaliyyəti isə hələlik rəsmən mövcud deyil. Kənardan humanitar yardım müxtəlif qurumların simasında davam edir. Yaxşı olar ki, müşahidə missiyası qanunsuz erməni silahlı qüvvələrinin tərkiləş edilməsini müşahidə edəydi, çünki sonuncu əməliyyatın baş vermə səbəbi onlarla bağlı olub”. İ.İsmayıl Moderator.az-a bildirib ki, Azərbaycan qərəzsiz müşahidə missiyasından çəkinmir, əksinə, onların obyektiv mövqeyə tutmaqla ermənilərə göstərdiyi humanitar yardımlara, perspektivdə isə tam təhlükəsizliklərinin təmin edildiyinə, hüquqlarının qorunmasına şahidlik etməsini istəyir: “Təəssüf ki, Samanta Pauer Gorusda müsahibə verərkən Azərbaycanı ittiham edəcək sübutlar axtardığını və perspektivdə ABŞ Prezidenti Baydenə mürəzə edib hansı qərarların qəbul ediləcəyindən danışır. Hər zaman olduğu kimi indi də Qərb mediası “etnik təmizləmə”dən danışır, Ermənistan ərazisinə daxil olmuş Qarabağ ermənilərindən müsahibə alıb, onların yalanlarını tirajlayırlar. Biz Qərbin

bu ikili standartlarına adət etməmişik, bizim üçün yenilik deyil... Azərbaycan üçün ilin sonunadək həqiqətən fürsət zamanıdır. Üç ay ərzində Azərbaycan Qarabağın erməni əhalisinə humanitar yardımlarını genişləndirməli və sosial proqramlarını elan edib, həm də Azərbaycan Konstitusiyası çərçivəsində hüquqlarının qorunduğunu praktiki şəkildə həyata keçirməlidir. Azərbaycan Respublikası Əmlak Komitəsinin tezliklə Xankəndidə fəaliyyətə başlayıb yerli əhalinin əmlaklarını qeydiyyatı alması ilk addımlardan olmalıdır. Açıqını deyək ki, hazırda erməniləri daha çox əmlakları, evləri, bir sözlə şəxsi mülkiyyətləri düşündürür. Sabah bir ermənin əmlakına qanuni sahib olduğu və onu satdığı nümunə olaraq çox tərəddüdləri aradan qaldıracaq. Biz bunu zamanında -Birinci Qarabağ müharibəsində də görmüşük və ermənilər mülkiyyətləri ilə bağlı özlərinin qərar verdiyini biləndə situasiya tamam dəyişəcək, o zaman yalançı “etnik təmizləmə” keçməyəcək...” Ekspert əmindir ki, beynəlxalq müşahidə missiyası bizim üçün problem yarada bilməz: “Əlbəttə, missiyanın azsaylı tərkibi və fəaliyyət müddəti Azərbaycanla razılaşdırılmalı və heç bir hərbi strukturun daxil olmasına imkan verməməliyik. Qeyd edək ki, Rusiya hərbi kontingenti də Qarabağda qaldığı müddətdə oraya başqa ölkənin hərbi heyətinin daxil olmasına etiraz edəcək. Beynəlxalq müşahidə missiyasının yekun rəyinin bizim üçün müsbət və ya mənfi məzmun daşmasından asılı olmayaraq nə siyasəti, nə də hüquqi xarakteri yoxdur”. İ.İsmayıl bu fikirdədir ki, yekun mərhələyə daxil olan Qarabağ məsələsi yalnız Azərbaycanı deyil, dünyanı da rahatlatdı: “Müşahidə missiyaları, hansısa bəyanatlar erməni gözündən pərdə asmaq üçündür, sadəcə, bu pərdə arxasından onların bir daha Azərbaycan torpaqlarına baxa bilməsinə imkan verilməməlidir”.

Ermənışünas alim Qafar Çaxmaqlı isə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Qarabağda Rusiya sülhməramlılarının nəzarət zonasında Azərbaycan antiterror əməliyyatlarından sonra Ermənistanın sülh məsələsinə daha konstruktiv yanaşması gözlənilir və Ermənistanfakı siyasi analitiklər Paşinyanın Qranadaya hazırlıqlı gedəcəyini düşünlər: “Görüş ərəfəsində ABŞ dövlətinin önəmli siyasi xadimlərinin Azərbaycan təmasları da göstərir ki, proses nəzarətdə saxlanılır və Qərb məsələnin həllində əvvəlki təşəbbüslərdən daha maraqlı görünür. Qarabağ missiyanın göndərilməsi məsələsi də gündəmə gələ bilər və bundan ən azından Azərbaycan narahat olmamalıdır. Biz bölgədə heç bir beynəlxalq qanunları pozmurduq və əgər Qarabağ bölgəsindən ermənilər könüllü şəkildə çıxıb gedirlərsə, qərblilərə də anlaşıcaqdır ki, bu münaqişənin həllinə, Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərə müsbət təsir göstərəcək. Biz bu missiyanın hansı xarakterli olduğu üzərində çox da baş sındırmamalıyıq”. Politoloqun sözlərinə görə, ABŞ dövlətinin kəşfiyyat aparmaq, məlumat toplamaq imkanları məhdud deyil ki, bu iş üçün bəhanə edib hansısa misdoyanı yaratsın: “Əsas sülh prosesinə ediləcək təsirlər hesab alınmalıdır. İndiki halda bu prosesi tormozlayan Ermənistan idi və hansısa yollarla Qarabağda yaşayan erməni əhaliyə “haqlar” almaq və onların “təhlükəsizlik mexanizmləri” barədə miflər uydururdu. Bu məsələ artıq yoxdur. İndi sülh prosesini irəli aparmaq üçün 3 ildən bəri Ermənistanın komunokadiyaların açılması ilə bağlı direnişi aradan qaldırılmalıdır. Hər halda Amerika Zəngəzur koridoru məsələsində tərcihini etməlidir. İran, yoxsa Ermənistan? Bizi qarşıda siyasi sürprizlər gözləyir bilər”.

ABŞ və Avropanın növbəti missiya oyunbazlığını davam etdirdiyi günlərdə Azərbaycan polisinin Xankəndi və digər ərazilərdə əsası təmin etməsini, Azərbaycan ordusunun terrorçuluğun son izlərini təmizləməklə bağlı ayıq-sayıq hərəkətlənməsini müşahidə etmək qürurvericidir. Hərbi Qənimətlər Parkına yeni eksponatlar gətirilir, yad torpağında qanunsuz məskunlaşan ermənilər dinc şəkildə çıxıb gedirlər, nə missiyabazlıqdır?! Nəhayət, ABŞ diplomatının “missiya” anonsu hansı məqsədə xidmət edir, Qərb barışdırmaq istəyir, yoxsa qarışdırmaq?

□ E.PAŞASOY,
“Yeni Müsavat”

Peskov: “Rusiya sülhməramlı missiyasının uzadılması imkanı Azərbaycanla müzakirə olunacaq”

Qarabağdakı Rusiya sülhməramlı missiyasının uzadılması imkanı Azərbaycan tərəfi ilə müzakirə olunacaq. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

“İndi Azərbaycan ərazisində yerləşən missiyadan söhbət gedir. Bu, bizim Azərbaycan tərəfi ilə müzakirəmizin predmeti olacaq”, - deyə Kreml sözçüsü vurğulayıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın Qarabağ regionuna Rusiya sülhməramlı kontingenti ikinci Qarabağ müharibəsinin yekununda Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli razılaşması əsasında 5 il müddətinə yerləşdirilib.

Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin əməkdaşları artıq Sərsəng su anbarına nəzarət edir. Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyindən APA-ya verilən məlumata görə, ordumuzun şanlı qələbəsindən sonra Sərsəng su anbarı da bizim nəzarətimizə keçib.

“Artıq su anbarının istismarını Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi həyata keçirir.

1976-cı ildə Tərtərçay çayının üzərində Sərsəng su anbarı tikilərək istifadəyə verilib.

Anbarın ümumi həcmi 565 mln. kbm, faydalı həcmi 500 mln.kbm-dir. Su anbarının su güzgülünün sahəsi 1346 hektar, sahil xəttinin uzunluğu - 50,25 km-dir.

Qeyd edək ki, Sərsəng su anbarında toplanan su ilə Tərtər, Ağdərə, Ağdam, Ağcabədi, Yevlax, Bərdə, Goranboy rayonlarının ümumilikdə 95 min hektar əkin sahəsi suvarma suyu ilə təmin olunacaq”, - qeyd olunub.

Sərsəng su anbarına Dövlət Agentliyinin əməkdaşları nəzarət edir

Erməni faşizmi üzərində Bakının “Nürnberg prosesini” - niyə də olmasın?

“Səfirələr, beynəlxalq təşkilat rəsmiləri separatçıların Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri soyqırımı cinayətlərini canilərin öz dillərindən eşidə bilərlər”

Azərbaycanın bətnindəki “arsax” adlı “qarayara”, nəhayət, kəsilib atıldı. Qalır, onun yerini yaxşıca “dezinfeksiya” edib sağaltmaq və bir daha yaranmasına imkan verməmək. Bundan ötrü isə bir sıra “profilaktik” tədbirlərə ehtiyac var. Təbii ki, cinayətkar separatçı-xuntaçıların üzdə gedənlərin layiqli cəzaya çatdırılması o sırada öndə gəlir. Artıq Ruben Vardanyan, Vaqif Xaçatryan Bakı təcridxanalarının sakinləridir. Davamı da gələcək. Bəs bu quldurların istintaqı və mühakiməsi necə aparılacaq, ayrı-ayrılıqda, yoxsa...

“Mənə elə gəlir ki, bu, ayrıca məhkəmə olmayacaq, Nürnberg məhkəməsinə bənzər bir proses olacaq. Harada ki, mahiyyətə faşist mahiyyətə daşıyan “miatsum” layihəsini ideoloji cəhətdən əsaslandırır, onu daha sonra həm də etnik təmizləmə şəklində reallaşdırır sexakronizm ideologiyası mühakimə olunacaq. Ona görə də beynəlxalq hüquqşünasların iştirakı ilə bu ideologiya açıq şəkildə lənətlənməlidir”.

“Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, bunu sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov

Minval.az-a deyib.

Onun sözlərinə görə, söhbət təkcə Azərbaycana qarşı aqressiv hərəkətlərdən deyil, eyni zamanda Ermənistana və onun diasporunda hakim olan bir ideologiyanın həyata keçirilməsindən gedir: “Bu, həmin ideologiyayı məhkəməyə çıxarmaq üçün bir səbəbdir. Və bu məhkəmə onların bütün həyatlarının layihəsinə siyasi nöqtənin qoyulması demək olacaq. Bu sistemin əməli şəkildə sökülməsi gələcəkdə qabağında gedir, görürük ki, onlar hər şeylərini itirərək, baş verənləri “soyqırımı” adlandıraraq dünya ictimaiyyətini aldatmağa çalışırlar”.

Tofiq Zülfüqarovun təklifi reallaşa, məhkəmə prosesləri Bakıdakı Qərb ölkələrin səfirliklərindən nümayəndələr də dəvət olunmaqla birləşdirilə bilərmi?

AG Partiya sədri Tural Abbaslı “Yeni Müsavat”a deyib ki, Ruben Vardanyan və digər separatçıların birgə mühakiməsi və prosesin açıq keçirilməsi olduqca vacibdir: “Beynəlxalq təşkilatların, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən səfirliklərin nümayəndələrinin də iştirak etdiyi açıq bir proses keçirmək lazımdır. Çünki bu adamların Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınan sərhədləri daxilində separatçılıq edib, sülh və insanlıq əleyhinə cinayətləri maliyyələşdir-məklə, bu cinayətlərin bilavasitə törədilməsini təşkil

aparır, onların üzərində açıq məhkəmə prosesi keçirirdilər. İsrail televiziyaları bu prosesləri birbaşa yayımlayırdı. Beynəlxalq media quruluşları da nasistlərin üzərindəki açıq məhkəmə proseslərinə dəvət olunurdular. Eynilə Azərbaycana, Azərbaycan xalqına qarşı soyqırım cinayətləri törətmiş, belə cinayətlərin törədilməsini maliyyələşdirmiş şəxslər də açıq məhkəmə prosesində mühakimə olunmalı və cəza-ya çatdırılmalıdırlar”.

“Konstitusiya” Araşdırmalar Fondunun rəhbəri Əliməmməd Nuriyev “Yeni Müsavat”a deyib ki, həbs olunan şəxslərin Azərbaycanda terrorun maliyyələşməsi, soyqırım törədilməsi cinayətlərini törətmələrinə əsaslı şübhələr var: “Şübhəsiz ki, həbsə alınan separatçıların məhkəməsi açıq olacaq. Sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlərin cəlbəmə müddəti yoxdur. Nə vaxt ki, hərbi canilər, bu qəbildən olan cinayətləri törətmiş şəxslər saxlanılırlar, onlara əməllərinə görə ittiham da o zaman irəli sürülür. Bu adamlar cinayətləri ayrı-ayrı Azərbaycan ərazilərində törətsələr də, vahid niyyətə xidmət edib - Azərbaycan xalqına qarşı soyqırım törətməklə Azərbaycan torpaqlarını ələ keçirmək. Ona görə də bu adamları birgə mühakimə etmək, eyni müttəhimlər kürsüsündə əyləşdirmək mümkündür”.

Əliməmməd Nuriyev deyib ki, separatçılar üzərində keçiriləcək açıq prosesdə hər kəs kimi beynəlxalq təşkilat, səfirlik nümayəndələri iştirak edə bilərlər: “Beynəlxalq təşkilat, səfirlik nümayəndələrinin Azərbaycanda keçirilən məhkəmə proseslərində iştirak etmə praktikası var. İstədikləri vaxt, istədikləri şəxs məhkəməsinə iştirak edə bilərlər. Ümid edirəm ki, 30 il müddətində Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan, Xocalı, Meşəli və digər əzəli Azərbaycan torpaqlarında soyqırım cinayətləri törədən, belə cinayətləri maliyyələşdirən şəxslərin üzərindəki məhkəmə prosesini izləmək də onlar üçün maraqlı ola bilər. Özləri prosesi müşahidə etməklə müttəhimlərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri soyqırım cinayətlərini canilərin öz dillərindən eşidə bilərlər. Bu həm də onların təmsil etdikləri dövlət və beynəlxalq təşkilatların yalnız qərarlar verməsinin qarşısını ala bilər”.

Əliməmməd Nuriyev bildirib ki, Azərbaycan dövləti 30 il ərzində beynəlxalq təşkilatlarda haqlı mövqeyini təsbit edib, BMT Azərbaycan ərazilərinin işğal olunmasını təsdiqləyən qətnamələr çıxarıb: “30 il qətnamələr icra olunmadı, 1 milyona yaxın qaçqın və köçkünlər çox acınacaqlı vəziyyətdə yaşamalı oldular. İtkin və əsir götürülənlərdən hələ də qayıtarılmayanları var. Bu illər ərzində susan ABŞ, Fransa, Almaniya rəsmiləri indi separatçıların, insanlıq əleyhinə cinayət törətmişlərin müdafiəsinə qalxırlar. Bundan çəkinməli, gəlib açıq məhkəmə prosesində iştirak etməklə azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə aparmış, belə təmizləmələrin aparılmasını təşkil etmiş, maliyyələşdirmiş şəxslərin üzərindəki məhkəməni izləməlidir. İnanıram ki, bundan sonra bu şəxsləri müdafiə etməkdən çəkinəcəklər”.

□ **ƏLƏN MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

“Oktyabrın 5-də İspaniyanın Qranada şəhərində keçiriləcək Avropa Siyasi Birliyinin üçüncü sammitində baş nazir Nikol Paşinyan Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin 10 noyabr 2020-ci il tarixli Üçtərəfli bəyannaməsinin 9 sayılı bəndinin ləğvi məsələsini gündəmə gətirmək niyyətindədir”.

“Yeni Müsavat” bildirir ki, Ermənistanın “Hraparak” nəşri bu məlumatı yayıb. Həmin bəndə əsasən, Ermənistan Azərbaycan vətəndaşlarının, avtonəqliyyat vasitələrinin və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətini təşkil etmək məqsədilə Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat əlaqələrinin təhlükəsizliyinə təminat verməlidir. Nəqliyyat rabitəsinə nəzarəti Rusiya FTX-nin Sərhəd Xidməti həyata keçirməlidir. “Beləliklə, Nikol Rusiyalı Türkiyə ilə Azərbaycan arasında kommunikasiyalara nəzarət imkanından məhrum etməklə, faktiki olaraq Kreml Cənubi Qafqazdan qovmaq niyyətindədir. Paşinyan və onun qrupunun avantürası Ermənistanın və ermənilərin müstəqilliyi və suverenliyi üçün ciddi nəticələr verə bilər. Çünki Rusiyanın regionu belə asanlıqla tərk etməyəcəyi və 9-cu bəndin güc yolu ilə, bəlkə də müharibə yolu ilə həyata keçiriləcəyi ilə bağlı proqnozlar var”, - məlumatda deyilir.

Qeyd edək ki, ilk dəfədir belə bir iddia səslənir. Məlumdur ki, Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin zorla açılacağı iddiasını Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyevin dilindən bir daha təkrar edib. Yeni Bakının Ermənistan ərazisinə girmək kimi bir planı yox. Türkiyə lideri Ərdoğan isə bəyan edib ki, əgər Ermənistan bundan imtina etsə, İran üzərindən Zəngəzur dəhlizi açılacaq. İkinci yandan, 9-cu bəndin əlahiddə ləğvi mümkündürmü? Bu, elə 10 noyabr kapitulyasiya sənədinin ləğvi demək olarmı? Ümumiyyətlə, hüquqi cəhətdən hansı halda bu mümkün ola bilər - tərəflərdən hansısa biri sənəddən çıxdığını bəyan etməklə? Onu da nəzərə alaq ki, kapitulyasiya aktı Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya parlamentləri tərəfindən ratifikasiya edilməyib. Üçüncüsü, Azərbaycana bu sənədin ləğvi sərfəlidirmi? Nəhayət, Rusiya həqiqətənmi 9-cu bəndin güc yolu ilə reallaşmasına cəhd edə bilər?

Yeri gəlmişkən, Rusiya XİN-in sözcüsü Mariya Zaxarova regionda kommunikasiyaların bərpasını şərh edərkən deyib ki, Azərbaycan və Ermənistan öz ərazisindən

İrəvan kapitulyasiya sənədinin ləğvini istəyir - Nikolun 9-cu bənd tələşi, yoxsa sərsəmlik...

Paşinyan Qranada zirvəsində Zəngəzur koridoru ilə bağlı öhdəliyə xitam verilməsini gündəmə gətirə bilər; rəsmi Moskvanın da son mövqeyində korrekte var, lakin 10 noyabr sənədini qüvvədən salmaq mümkündürmü? - təhlil

keçən marşrutlar üzərində suverenliyə və yurisdiksiyaya malik olmalıdır. “Ermənistan və Azərbaycan bir-birinin ərazi bütövlüyünü tanıyıb. Və onlar öz əməli fəaliyyətlərində bu prinsipi rəhbər tutacaqlar. Bunu artıq tərəflər də bildiriblər”, - o qeyd edib. Zaxarovanın sözlərinə görə, Rusiya Cənubi Qafqazda sabit vəziyyətin olmasında maraqlıdır: “Moskva bütün mübahisəli məsələlərin müstəsna olaraq siyasi və diplomatik yollarla həllinin tərəfdarıdır. Eyni zamanda, həm Ermənistan, həm də Azərbaycan bizimlə müttəfiq dövlətlərdir. Biz İrəvanla həm ikitərəfli formatda, həm də KTMT formatında təhlükəsizlik öhdəlikləri ilə bağlılıq. Bakı ilə 2022-ci il fevralın 22-də Moskvada ən yüksək səviyyədə imzalanmış müttəfiqlik əməkdaşlığı haqqında bəyannamə uğurla həyata keçirilir. Regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması mövzusunda gəlincə, bu məsələ Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan baş nazirlərinin müavinlərinin həmsədrlik etdiyi üçtərəfli işçi qrupu vasitəsilə ən ciddi formada nəzərdən keçirilir. Moskva əmindir ki, məhz bu formatda qarşılıqlı məqbul həll yolu tapılmalıdır. Maraqlar balansına əsaslanan bu cür razılaşmalar həm region dövlətlərinə, həm də qonşularına, o cümlədən Rusiya, İran və Türkiyəyə fayda verəcək”.

Zaxarova “Azərbaycan və Ermənistan öz ərazisindən keçən marşrutlar üzərində suverenliyə və yurisdiksiyaya malik olmalıdır” deməklə Zəngəzur koridorunun açılacağı halda dəhliz statusu daşımayacağına işarə edib. Yeni yol açılır, amma gömrük rejimi tətbiq edilir. Azərbaycan Prezidenti də qeyd etmişdi ki, Zəngəzur kommunikasiyası hansı rejimdə işləyəcəksə, Laçın yolu da elə olacaq. Faktiki olaraq, Laçın dəhlizi yoxdur, sərhəd-buraxılış məntəqəsi fəaliyyətdədir, bölgədə fundamental dəyişikliklər olub, erməni əhalisi Qarabağı bu yolla tərk edir. Hətta Paşinyan bildirib ki, bu gedişlə bölgədə bir erməni qalmayacaq. Təbii ki, Bakı onların köçünü istəmir, amma zorla da saxlamaq olmaz. O baxımdan Qarabağda bir erməni belə qalmasa, o zaman Laçın yolunun ümumiyyətlə önəmi dəyişir. Belədirsə nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması, Zəngəzur dəhlizinin adı yol kimi işləməsi ehtimalı istisna deyil. Bəs, bu ardıcılıq hansı şəkildə inkişaf edə bilər? Nikol 9-cu bəndə xitam verilməsinə nail ola bilirmi?

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, son hadisələr bu fikirlərin Ermənistan tərəfindən səslənməsinə rəvac verməkdədir. X.Bəşirov xatırladı ki,

10 noyabr sənədində Laçın yolu və Zəngəzur dəhlizi razılaşmaları var: “Azərbaycan antiterror tədbirləri həyata keçirdikdən sonra Ermənistan Qarabağdakı yerli əhalinin çıxarılması prosesinə başladı. Halbuki belə bir anlaşma, yaxud plan yox idi. Onlar qalmalı, təhlükəsizliyi təmin edilməli idi. İndisə onların gedişi vəziyyəti dəyişir. O səbəbdən İrəvan yenə təziz irəli sürür ki, Laçın yolundan istifadə etmirsə, Zəngəzur dəhlizi də olmayacaq. Amma Laçın yolundan yalnız Qarabağ ermənilərinin gediş-gəlişi təmin edilir, Zəngəzur koridoru isə bəynəlxalq layihədir”. Ekspert hesab edir ki, burada bir çox dövlətlərin maraqları var: “O cəhətdən Laçın yolu ilə Zəngəzur dəhlizini eyniləşdirmək Ermənistanın səhvidir. Digər tərəfdən, Ermənistan hansı öhdəliyi yerinə yetirməyibse, bunun ağır nəticələrini görüb. Əgər 9-cu bənddən imtina etsə, onu nələr gözlədiyini bilməlidir. Ərdoğan da İrəvana mesaj verib ki, Zəngəzur dəhlizi İran ərazisindən reallaşdırıla bilər. Tehranla aparılan müzakirələr də bunu deməyə əsas verir. Sadəcə, İran ərazisi alternativ kimi nəzərdə tutulub. Ermənistan isə nə qədər uzatsa, əngəl olmağa davam etsə, hər bir mənada itirən yenə özü olacaq”.

Siyasi şərhçi Ramiyə

Məmmədova üçtərəfli razılaşmaya uyğun olaraq nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması üçün bir sıra işlər görüldü: “Türkiyə və Azərbaycan dəhlizin özlərinə aid hissəsində tikinti həyata keçirməkdədir. Bu hazırlıq planı sonra ləğv edilməsinə görə deyil ki? Hər halda Ankara və Bakı İrəvanı yola gətirəcəklərinə əmindirlər. Rəsmi İrəvan da yolların açılmasına qarşı getmir, sadəcə, dəhliz statusu daşmasının əleyhinədir. Eyni zamanda, Fransa və Avropa Birliyi Ermənistanı diqtə edirlər ki, yola nəzarətin Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin həyata keçirməsinə imkan verməsin. 10 noyabr sənədində kontrol FTX-yə həvalə edilib, maneəsiz gediş-gəliş nəzərdə tutulub. İndi Paşinyan bundan boyun qaçırır, Qərbdə olan tərəfdarları da ona dəstək verirlər ki, Zəngəzur dəhlizi-

nə kontrol Rusiyada olmasın. İran da Fransa ilə həmrəydir. Hazırda dava bunun üstündədir. Elə bunun nəticəsidir ki, Qafanda, Gorusda konşulluqlar, nümayəndəliklər açılır. Ermənistan deyir ki, gömrük xidməti olsun, Rusiya hərbiçiləri isə təhlükəsizliyi yoxlasın, ondan sonra marşrutlar işləsin. Bu da öhdəlikdən imtina və razılaşmanı təhrif etməkdir. Sadəcə, Azərbaycan Xankəndi və ətraf zonada suverenliyi təmin etməklə yeni bir realıq yarandı. Bu da Zəngəzur dəhlizi, bütövlükdə 9-cu bəndə təsir edəcək. Bundan sonra yol hansı rejimdə işləyəcək, bunu söyləməkdə çətinlik çəkirəm, lakin birmənalı olaraq deyə bilərəm ki, kommunikasiyalar açılacaq. Bu, Rusiya və Ermənistan hava-su kimi lazımdır...”

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Xocalı rayonuna qayıdışla bağlı hazırlıq işlərinə başlanıb

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayev Xocalıdan məcburi köçkün düşmüş sakinlərin bir qrupu ilə görüşüb. Komitədən APA-ya verilən xəbəərə görə, görüşdə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsindən və bu günlər Qarabağ iqtisadi rayonu ərazisində aparılan 1 günlük lokal antiterror tədbirlərindən sonra yaranan vəziyyət, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış üzrə I Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin icrası, doğma torpaqlara geri dönüşün gedişi və perspektivləri barədə danışılıb.

Dövlət Komitəsinin sədri işğaldan azad edilmiş digər ərazilər kimi Xocalı rayonuna da qayıdışın səmərəli şəkildə təşkil olunması üçün başlanmış hazırlıq işləri, bununla bağlı dövlətimizin verdiyi tapşırıqlar barədə görüş iştirakçılarına ətraflı məlumat verib, onların fikir və mülahizələrini dinləyib, suallarını cavablandırıb.

Görüşdə Xocalının məcburi köçkün icmalarının nümayəndələri, ziyalılar, ictimai fəallar, həmçinin Dövlət Komitəsi yanında İctimai Şuranın üzvləri iştirak ediblər.

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Zəhmətkeşlərimiz bəzən hökumətdən radikal addımlar tələb edirlər, lakin nəzərə almalıyıq ki, səbrlə halva bişir. Səbr edən dərviş, murada ərmiş. Bizim uzun illər çəkən işğal dövründə dünyada müsbət imicdə qalmağımızın, həmçinin, son 3 ildə ermənilərin bütün təbliğat və propaqandalarının, hay-küyünün effekt verməməsinin bir səbəbi haqlı olmağımızdırsa, ikinci səbəbi düşməne boş yerə argument verməməyimizdir.

Məsələn, biz heç vaxt terrora əl atmadıq, cürbəcür axmaq “nəmezis”, “qisas” proqramları elan etmədik, İrəvanda metro, İcevan yolunda avtobus partlatmadıq. İmkanımız yox idi? Var idi. Döyüş günlərində ermənilər ağılsızcasına Gəncəni, Bərdəni vururdular, onlarla dinc sakin qətlə yetirildi, biz isə yaşayış məntəqələrini atəşə tutmadıq. Bunun hamısı dünya ictimaiyyətinə təsir edir. Haqlı olduğun yerdə, haqsız durumuna düşməmək - bu, çox vacib, eyni zamanda çətin vəzifədir. Terror, silahsız insanı öldürmək, başqasının evinə göz dikmək və sairə - bunlar hamısı dünyanın qiymətləndirməsinə təsir edən hallardır. “İgid basdığını kəsməz” - bu bizim ata sözü müddür və atalarımız bu qənaətə ələ-belə, boşuna gəlməyiblər.

Yeri gəlmişkən, düşmənciliyə baxmayaraq ermənilər arasında da tarixən bizim bu mərdliyimizi qiymətləndirənlər olub. Görkəmli erməni yazıçısı Hrant Matevosyanın 1970-ci illərdə yazdığı bir əsəri var, orda “Böyük Ermənistan” xülyalarıyla yaşayan Mesrop adlı erməni ələ salınırdı. Dağda Mesropun başına hansısa bəla gəlirdi, xəsarət alırdı, onu tərəkəmə - azərbaycanlı çobanlar müalicə edirdilər. Matevosyan Mesropun uşaqlığı haqda epizodu da maraqlı yazmışdı. Sən demə Mesropun atası 1905-ci ildə türklərdən (orda azərbaycanlı türklərdən söhbət gedirdi) kimisə öldürür. Türklər - tərəkəmələr bunun qisasını almaq üçün 1918-ci ildə Mesropun atasını meşə yolunda tuturlar. Təsədüfən bu azyaşlı da atasının yanındaymış. Tərəkəmələrdən biri atasıyla bərabər Mesropu da öldürməyi təklif edir, lakin başqası etiraz edir: “Uşağın heç bir günahı yoxdur”. Və yaşlı erməni öldürərkən uşağın üzünü başqa tərəfə döndərir ki, hadisəni görməsin.

Belə humanizm dolu mesajlar bizim ədəblərin - Cəlil Məmmədquluzadənin, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin, Əli bəy Hüseynzadənin, Üzeyir Hacıbəylinin və onlarla başqalarının əsərlərində də var. Həyatda belə faktlar olmasa, əsərə də düşməzdi. Mən yüz faiz əminəm ki, erməni kamança çalanı əfv edən, azad buraxan Qəhrəman yüzbaşı kimi əsgərlərimiz reallıqda var idi (Mirzə Cəlilin “Kamança” dramı). Mirzə Ələkbər Sabiri hələ 1905-ci ildə “Müsəlman və erməni vətəndaşlarımıza” adlı şeir yazmağa dövlət-filan məcbur etməmişdi ki? Qəlbinin səsiylə yazmışdı - həmişə olduğu kimi:

“Əsrimiz xahiş edərkən ittifaqı ittihad,
 Cümləmiz əmniyyət içrə almaq istərkən murad,
 Beynimizdə yox ikən bir günə əsbabi-təzad,
 Bu vətən övladına arız olub büğzü inad,
 Müslimanla ermənilər beyninə düşdü fəsad,
 Yoxmu bir sahibhidayət, yoxmu bir əhli-rəşad?
 Ey süxəndanan, bu günlər bir hidayət vəqtidir!
 Ülfəti ünsiyyətə dair xitabət vəqtidir!”
 Sözləlişi, Sabirin ələ həmin ildə yazdığı başqa şeirində bu qanlı davaların əsl baskarının Rusiya olmasına da işarə edilir:

“İki yoldaş, iki qonşu bir vətəndə həmdiyar,
 Əsrlərcə ömr edib, sülh içrə bulmuşkən qərar, Fitney-iblisi-məlun oldu naghə aşkar...”

Cəfər Cəbbarlinin “1905-ci ildə” dramındakı məşhur səhnəni də xatırlamağın yeri var. Orda erməni-müsəlman davası düşür, erməni Allahverdi ilə azərbaycanlı İmamverdi qarşı səngərdə bir-birini tanıyır, silahı atıb görüşürlər, qucaqlaşır. Bu zaman qəfil güllə açılır, erməni Arama deyir. Allahverdi dərhal qışqırır: “Atan kazaklardır!”

Hələlik bu qədər. Böyük bəy demişkən, hər şeyin zamanı ehtiyacı var. Amma heç bir halda biz dinc əhali ilə savaşıırıq.

“Qoyunu qoyun, keçini keçə ayağından asmaq lazımdır” - bu da maraqlı məsələdir.

Azərbaycan-İran münasibətlərində “nisbi sakitlik” dövrüdür. İkitərəfli münasibətlərin tam həcmdə normallaşması isə ötən il yanvarın 26-da Tehrandakı səfirliyimizə edilən terror hücumu ilə bağlı məhkəmənin necə bitəcəyi ilə bir-başla bağlıdır. Rəsmi Bakının bu xüsusda dəfələrlə səsləndirdiyi haqlı tələb və şərti yerində qalır: terrorçu Yasin Hüseynzadə və terrorun təşkilatçısı layiqli cəzasını almalı, diplomatik nümayəndəliyimizin təhlükəsizliyinə ən yüksək səviyyədə zəmanət verilməlidir.

Bu arada bəlli olub ki, Tehran prokuroru ittihamnamədə Azərbaycan səfirliyinə hücum edən şəxsin ən ağır cəzaya məhkum edilməsini istəyib. Bunu İran Ədliyyə Nazirliyinin sözcüsü Məsud Sətaşi deyib. Onun sözlərinə görə, ittihamnamə məhkəməyə göndərilib. “Ən ağır cəza”, yəni nə? Azərbaycanı hansı cəza qanə edəcək? İran qətlə yetirilən səfirlik əməkdaşına təminat ödəyəcəkmi?

Digər tərəfdən, rəsmi Tehran bu qədər aşkar dəlil-sübut ortada ola-ola, 8 aydır istintaq niyə yekunlaşdırı bilmir? Bu qədər müddət kifayət deyilmi? Əlavə edək ki, az öncə Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev İrandan müsbət siqnallar aldığını demişdi.

Bəzi ekspertlər hesab edir ki, edam hökmünün verilməsi ehtimalı çoxdur. İranda terror və narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olanlara qarşı bir qayda olaraq edam hökmü çıxarılır. Bu mənada səfirliyimizə hücum edən şəxsə münasibətdə də edam hökmünün çıxarılacağı ehtimalı böyükdür. Bununla belə ekspertlər onu da bildirirlər ki, həmin şəxsi edam etməklə Azərbaycanın qaldırdığı sualların bir çoxu cavabsız qalacaq. İran sadəcə olaraq, Azərbaycan tərəfinə cinayət işinin gedişlə bağlı özlərinin məsləhət bildikləri məlumatları verməklə kifayətlənib. Bundan başqa, həmin cinayət işi terror hücumu kimi qiymətləndirilmir. Tehran hakimiyyəti bu hadisəni məişət zəminində baş vermiş cinayət kimi qələmə verir. Ona görə də Azərbaycan cəmiyyəti üçün məsələ şübhəli olaraq qalır. Edam hökmü verilsə, bu şübhələrin, bir çox sualların cavabını həmin sualların cavabını həmin şəxs özü ilə aparmaqla məhv edəcək.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a dedi ki, İran-Azərbaycan münasibətlərində, doğrudan da, nisbi sakitlikdir: “Amma bu nə qədər davam edəcək, bunu zaman göstərəcək. Çünki

Səfirliyimizə terror hücumunun istintaqı bitir - Bakını qanə edəcək hökm

Çingiz Qənizadə: “Məhkəmə İran siyasi hakimiyyətinin tapşırıqına uyğun qərar qəbul edəcək”

İran tərəfi heç vaxt Azərbaycana qarşı səmimi davranış nümayiş etdirməyib. Həmişə Azərbaycanın uğurlarını, müstəqilliyini, inkişafını qəbul edə bilməyiblər. O baxımdan, 30 il işğalçı orduya, işğalçı dövlətə dəstək veriblər. Separatçı rejimlə əlbir olaraq işğal olunmuş ərazilərimizin talan olunmasında bu və ya digər formada iştirak ediblər. Təbii ki, İranın Azərbaycana bu cür düşmən mövqeyi Azərbaycanın İrandakı səfirliyinə xain hücumu və bu hücumun açıq-aşkar müəyyən strukturların gözü qarşısında onların bilavasitə müşayiətilə edildiyinin şahidi olduq. Çünki onların güc strukturları, polis və digər əməkdaşları uzaqdan, kənardan baxaraq sanki terrorçuya şərait yaradırdılar ki, istənilən nəticəni əldə etsin. Nəticə isə səfirlik əməkdaşlarının güllələnməsi, öldürülməsi, yaxud da binanın yandırılması idi. Amma şükür ki, qəhrəman səfir əməkdaşlarımızın səyi nəticəsində onların bu çirkin niyyətləri reallaşa bilmədi. Səkkiz aydır ki, istintaq gedir. Əslində açılmayan cinayətlər olduqda istintaqın uzanması başa düşüləndir. Amma burada cinayətkar ələ həmin dəqiqə həbs edildi. İstintaqın bu qədər aparılması doru deyil. Cinayətkar, terrorçu həzrət zərdə həbsdədir. Onun hərə-

kəti terror aktı idi. Amma bundan sonra da İranın Azərbaycana qarşı münasibəti dəyişmədi. Bəyanatlar, ultimatumlar, sərhədlərimizə qoşun yeridilməsi, Ermənistanın mövqeyini ermənidən daha kəskin formada verilən xəbərdarlıqlar xüsusi qeyd edilməlidir. Amma sonda geri çəkilməli oldular. Biz bunu görürdük ki, onlar sadəcə hədə-qorxu gəlməklə bunu edirdilər. Prezidentin, bu il sentyabrın 20-də Qarabağdakı lokal antiterror tədbirlərinin bitən kimi, atəşkəs elan olunan kimi müraciətində qeyd olunduğu kimi, heç kim bizimlə hədə-qorxu dili ilə danışa bilməz. Bu həm də İrana, Fransaya bir mesaj idi”.

Hüquq müdafiəçisi onu da əlavə etdi ki, istintaq dövründə də Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanlarına kifayət qədər məlumat vermədilər: “Amma nə edək, iş məhkəməyə göndərilib və bizə İran Ədliyyə Nazirliyinin sözcüsü tərəfindən verilən bəyanata görə İran Prokurorluğu Yasin Hüseynzadəyə ən ağır cəzanın verilməsini tələb edib. İran qanunvericiliyini bilmirəm, hansı cəzalar tətbiq edilir. Amma İranda qanunların daha sərt olduğunu bilirəm. Bir çox hallarda heç bir ciddi əsas olmadan edam hökmü çıxarılır. Amma belə bir terrorçuya hansı cəzanı çıxaracaqlar, onu zaman göstərəcək. Hesab edirəm ki, bu addım iki dövlət arasında düşmənciliyin yaranması, diplomatik xidmətlərlə bağlı beynəlxalq konvensiyanın tələblərinin pozulması və iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin kəsilməsinə gətirib çıxaran hərəkətlərə görə ən ağır cəza dedikdə onlar nəyi nəzərdə tuturlar?! Hər halda biz həmişə onların verdikləri sözün arxasında durmadıqlarının şahidi olmuşuq. Görək, bu məsələdə nə baş verəcək. Onu da unutmaq olmaz ki, Yasin Hüseynzadə həbs edildikdən dərhal sonra onu psixiatrik xəstəxanaya yerləşdirdilər, guya o, xəstədir. Məhkəmənin nə qərar verəcəyini öncədən deyə bilmərəm, amma bildiyim odur ki, məhkəmə İran siyasi hakimiyyətinin tapşırıqına uyğun qərar qəbul edəcək. Qaldı ki, kompensasiya məsələsinə, bu, İranın səmimiyyətindən asılıdır. Orada həlak olan, yaralanan qəhrəmanlarımız - səfirliyin əməkdaşları var. Onlara hansısa formada İran dövlətinin həm hüquqi, həm də mənəvi borcudur. Hesab edirəm ki, onlar bu addımı atmaqla Azərbaycan münasibətlərinin nisbi sakitlikdən daha da yaxına keçməsinə şərait yarada bilərlər”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
 “Yeni Müsavat”

Azərbaycanda milliyyətindən, dinindən, dilindən, irqindən və digər mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir vətəndaşın, o cümlədən Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsi istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Bu barədə Azərbaycanın İnsan Hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) Səbinə Əliyevanın Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi ilə bağlı 29 sentyabrda verdiyi açıqlamada deyilir. Ombudsman qeyd edib ki, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət olan Azərbaycan Respublikası bu il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində uzun illər ərzində vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmininə ciddi təhdid yaranan halları aradan qaldırmaqla beynəlxalq hüquqla tanınan ərazisi üzərində öz suverenliyini tam təmin edib.

Açıqlamada həmçinin bildirilib: "Azərbaycanda milliyyətindən, dinindən, dilindən, irqindən və digər mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir vətəndaşın, o cümlədən Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsi istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilməkdədir. Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə müvəkkili olaraq, Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşlarımızın milli qanunvericilikdə və beynəlxalq sənədlərdə təsbit edilmiş hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi daim diqqət mərkəzindədir. Bildirmək istərdik ki, hər bir vətəndaşımız kimi, Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşlarımız da hüquq və azadlıqlarının təmini məsələsi ilə bağlı hər hansı problemə üzleşsə, 24/7 rejimində fəaliyyət göstərən "916" Çağrı Mərkəzi, təsisatın telefon nömrəsi, eləcə də sosial şəbəkə hesabları vasitəsilə və elektron qaydada ombudsmana müraciət edə bilərlər".

Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək istəməyən erməni sakinlərin Qarabağdan Ermənistanə könüllü köçü isə davam edir. İki xalq arasında düşmənçiliyin bitməsində maraqlı olmayan xaricdəki məlum məkrli güclər və mərkəzlər erməni radikal-revanşistlərlə birləşərək bunu utanmazcasına "etnik təmizləmə" kimi qələmə versələr də, gerçək, əlbəttə ki, bunun əksini deyir.

Ölkə vətəndaşı olmayanların Azərbaycandan təminat tələbi - yeni erməni hiyləsi

Hüquqşünas: "Ermənistanın bu yalanları da ayaq tutmayacaq və ifşa olunacaq, Azərbaycan köç prosesinə ciddi nəzarət edir, Laçın yolundakı nəzarət-buraxılış məntəqəsində bizim müvafiq qurumlar qeydiyyat aparır"

"Artsaxa qarşı aparılan genişmiqyaslı müharibə nəticəsində insanların zorla köçürülməsi və mülkiyyət hüquqlarının pozulması ilə bağlı Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinə yüz minlərlə iddia təqdim olunacaq ki, bu da özündə Azərbaycandan təminat tələblərini ehtiva etməlidir. Biz indi faktları toplayırıq". "Yeni Məşavət" xəbər verir ki, bunu isə erməni hüquqşünas Siranuş Saakyan deyib.

"Avropa Məhkəməsinə yüz minlərlə şikayət..." Bu axçı nə çərənleyir görəsən? Qarabağda heç 50 min erməni yaşamayıb. Yaşayanların da çoxu işğal dövründə başqa ölkələrdən qanunsuz olaraq ərazimizə köçmüş ermənilər deyilmi?

İkincisi, heç vaxt Azərbaycan vətəndaşı olmayanlar Azərbaycandan necə təminat tələb edə bilərlər? Bəlidir ki, Qarabağdan gədənlər ya Ermənistanın və ya Rusiyanın pasportunu daşıyır, ya da artıq buraxılan mifik "artsax"ın "vətəndaşları"dır. Bunlar nə vaxt Azərbaycanın qanunlarını, Konstitusiyasını, ərazi bütövlüyü və suverenliyimizi saya saldılar ki, Azərbaycan dövləti də öz vətəndaşları kimi onların hansısa pozulan haqqına görə təminat ödəsin?

Üçüncüsü, az öncə rəsmi İrəvan bəyan edib ki, Qarabağdan köç edən ermənilərə

qaçqın statusu veriləcək. Yəne absurd. Beynəlxalq konvensiyaya görə, belə bir status başqa ölkədən qovulanlara verilir. Ermənistan öz vətəndaşlarına, yaxud tanınmayan qeyri-legitim s"arsaq" "vətəndaşları"na necə qaçqın statusu verə bilər? Onlar öz əlləri ilə bu statusdan da özlərini çoxdan məhrum ediblər. Rusiya vətəndaşlığı olan ermənilərə də qaçqın statusu tanınma bilməz, çünki onlar Rusiyadan qovulmayıb. Ümumiyyətlə, onları heç kim qovmayıb. Azərbaycan sadəcə, qanuni tələb qoyub ki, ya onun vətəndaşlığını qəbul etsinlər, ya da yol açıqdır.

Beləcə, müşahidə edilən budur ki, Azərbaycana qarşı Fransa başda olmaqla, bəlli aktorların iştirakı ilə növbəti siyasi şou hazırlanır - fiasco olan "blokada" şousu kimi.

"Ümid edirəm ki, hökumətimizin Qarabağdan köçən mülki ermənilərlə bağlı planı var. Ancaq erməni özü köçsə belə, bütün əşyalarını burda qoyub gedirsə, mal-qarasını, evini də satmadan - əgər onlar bir daha onun əlinə keçməsə - daha sonra bizi onları qovmaqla ittiham edəcəklər, əsas da bu olacaq ki, canlarını təhlükədə hiss etdikləri üçün apar-topar getdilər. Jurnalistlərin çekdiyi kadrlar da işə yaramayacaq". Bu sözləri beynəlxalq hüquq üzrə professor Fərhad Mehdiyev deyib.

Bunun qarşısını almaq üçün ekspertin ciddi təklifi var: "Laçın" sərhəd-buraxılış məntəqəsindən keçən hər bir erməniyə sənəd imzaladırmaq lazımdır. Orda ermənilər onlara Azərbaycanda qala biləcəkləri, mallarına və canlarına təminat verildiyi, daha sonra istedikləri halda qayıdıb mallarına sərəncam verə biləcəkləri haqda sənədi imzalasınlar. Qapıda AİHM-yə və Haaqaya aparteidə bağlı müraciətlər var".

Belə bir sənəd köçkün ermənilərə imzaladırılmı? Başqa hansı ön tədbirlər görrülür? İstənilən halda Avropa Məhkəməsinə bu müraciətlərin hüquqi nəticəsi ola bilərmi? Bəs budəfəki əks-təbliğati vaxtında ifşa etmək üçün gördüyümüz işlər kifayətdirmi? Azərbaycan əleyhinə ağ yalanların faş edilməsi üçün daha nələr edilə bilər?

Hüquqşünas Xəyal Bəşirov bildirdi ki, Ermənistan ənənəvi yalan məşinini yenə işə salıblar. İndi də ermənilərin Azərbaycandan guya zorla çıxarıldıqları yalanını dünyaya yayırlar. Növbəti ağ yalanları isə Qarabağdan könüllü olaraq köçən ermənilərin sayı ilə bağlıdır. Köçənlərin sayını saxtalaşdıraraq dəfələrlə yüksək rəqəmləri yayırlar. Lakin bu yalanları da ayaq tutmayacaq və ifşa olunacaq: "Azərbaycan köç prosesinə ciddi nəzarət edir. La-

çın yolundakı nəzarət buraxılış məntəqəsində bizim müvafiq qurumlar fəaliyyət göstərir, qeydiyyat aparılır. Azərbaycan dövləti köçən ermənilərin sayı barədə dəqiq rəsmi məlumatı açıqlayacaq. Ermənistanın elan etdiyi saxta rəqəmlər daha çox beynəlxalq təşkilatlardan və ölkələrdən "qaçqın" adı ilə mümkün qədər çox maddi yardımlar qoparmaqdır. Məqsəd həm də beynəlxalq səviyyəli məhkəmələrə müraciətlərində rəqəmlərin mümkün qədər çox göstərilməsidir. Ancaq onlar bu məsələdə də yalanlarını hamıya qəbul etdirə bilməyəcəklər. Beynəlxalq hüquqla köçən ermənilərə qaçqın statusu düşmür. Çünki onların böyük əksəriyyəti özləri də etiraf edirlər ki, işğal dövründə Ermənistandan və ayırı-ayrı ölkələrdən Qarabağa köçüblər. Onlar Azərbaycan pasportu daşımayıblar, Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisinə sərhədlərimizi pozaraq qanunsuz keçiblər və qanunsuz yerləşiblər. İndi həmin insanlar qanunsuz yerləşdikləri Azərbaycan ərazisindən çıxıb gedirlər və onlara qaçqın statusu verilməz. Digər tərəfdə də belə şəxslərin qanunsuz yerləşdikləri Azərbaycan ərazisindən çıxmalarını "etnik təmizləmə" olaraq qəbul etmək də hüquqi baxımdan mümkün deyil. Həmin ermənilərə əslində Azərbaycan dövləti humanist davranış nümayiş etdirir, onlara qarşı ərazimizə qanunsuz keçdikləri və ərazi-ərazidə qanunsuz yaşadıqları üçün hüquqi tədbirlərə əl atmır. Həmin ermənilər "məcburi köçkün" statusu da daşıya bilməzlər. Çünki məcburi köçkün statusu vətəndaşı olduğu ölkənin bir ərazisindən başqa bir ərazisinə məcburi köçmüş şəxslərə verilir. İşğaldan əvvəl Azərbaycan vətəndaşı olmuş ermənilər və onların övladlarına Azərbaycan dövləti pasport verməyə hazır olduğunu ən yüksək səviyyədə bəyan edib. O da bəyan edilib ki, həmin şəxslərə vətəndaş kimi hər cür qanuni

hüquqlar veriləcək. Hətta onlara az qala hər gün çağırış edilir ki, evlərini tərk edib gətməsinlər qalib yaşasınlar. Həmin ermənilər bütün bunlara baxmayaraq özləri köçüb gedirlərsə onların məcburi köçürülməsindən söhbət gedə bilməz. Deməli, həmin ermənilərə də qaçqın statusu verilməsi üçün əsaslar yaranmır. Çünki onlara təzyiq yoxdur və məcburi çıxarılmırlar. Bütün bu sadəliqlərim amillər Ermənistanın məsələni beynəlxalq məhkəmələrdə danışmasının perspektivinin olmadığını söyləməyə əsas verir".

Hüquqşünas onu da qeyd etdi ki, Azərbaycan Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlərin Azərbaycan cəmiyyətinə dayanıqlı reintegrasiyasının təmin edilməsi və Azərbaycan dövlətinin himayəsindən istifadə etmələrinə imkan yaradılması məqsədilə Qarabağ bölgəsində sosial, humanitar, iqtisadi və infrastruktur məsələlərinin həlli üzrə işçi qrupa həmin şəxslərin hüquqi statusunun müəyyən olunması ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verilib: "Bu fəaliyyət çərçivəsində ilkin mərhələdə Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlərin qeydiyyatının aparılması nəzərdə tutulur. Müraciətlərin qəbulu və qeydiyyatla alınma prosesi Dövlət Miqrasiya Xidməti tərəfindən bu məqsədlə yaradılmış xüsusi portal vasitəsilə müraciət edən şəxslərin maksimum rahatlığı və informasiya əlçatanlığını təmin edəcək şəkildə elektron qaydada həyata keçiriləcək. İlkin qeydiyyatla alınma Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlərin bütün dövlət xidmətlərindən səmərəli şəkildə yararlanmasına, həmçinin sosial-iqtisadi və humanitar ehtiyaclarının qarşılanmasına imkan yaradacaq. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası bəyan edib ki, Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlər ilkin qeydiyyata alınmaq üçün könüllü şəkildə reintegration.gov.az portalına müraciət edə bilərlər. Hətta müraciətlər üçün telefon nömrələri, votsap nömrələri, elektron poçt ünvanı da elan edilib. Əlavə olaraq, yaxın zamanda müraciətlərin yerlərdə qəbulunun təşkil ediləcəyi də elan olunub".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Məşavət"

Son vaxtlar Rusiya bütün gücü ilə Türkiyədə qaz habının yaradılmasını nəzərdə tutan layihənin icrasına nail olmağa çalışır. Ötən ildən bəri müzakirə olunan layihəni Rusiya bu ilin yazında gözardı etməyə çalışdı: prezident Vladimir Putin söhbətin qaz habı deyil, sadəcə, elektron satış platformasından getdiyini dedi.

Lakin bir aydan bir az artıq sonra özü habın yaradılması üçün işlərin sürətləndirilməsinin vacibliyini vurğuladı. Nələri Putinin mövqeyini belə dəyişdirməsinə səbəb oldu? Bu suala cavab tapmaq üçün Rusiyanın gəlir mənbələri, xüsusilə də qaz satışındakı vəziyyətə diqqət yetirməyə ehtiyac var. Belə ki, ərəb ölkələri ilə razılaşmaqla neft qiymətlərini 95 dollar civarına qaldırsa da, Rusiya öz neftini Brentdən 15 dollara yaxın ucuz satmalı olur. Digər tərəfdən, OPEK+ çərçivəsində götürdüyü öhdəliyə əsasən gündəlik neft ixracını 300 min barel azaldıb. Ölkə daxilində benzin və dizel qıtlığının yaranması fonunda Rusiya hökuməti bu məhsulların ixracını dayandırır, daha çox nefti daxili tələbatı ödəmək üçün emala yönəltməli olur. Nəzərə alsaq ki, daxilə satılan neft məhsullarının xarici bazaradakı qiymət fərqi dövlət şirkətlərə ödəməlidir, onda Rusiyanın neft gəlirlərinin xeyli azalacağını söyləmək mümkündür.

Rusiya üçün yaxın 1 ayda gözlənilən daha bir təhdid onun istehsal etdiyi almazların Avropa Birliyinə ixracının dayandırılması ehtimalıdır. Avropa İttifaqının 12-ci sanksiya paketində G7 ilə birlikdə Rusiya almazlarının idxalına qadağa qoyulması nəzərdə tutulur. Bu qiymətli daşların ixracı Rusiyaya ildə 5 milyard dollara qədər gəlir gətirir. Qadağa qoyularsa, bu gəlirin mühüm hissəsi əldən çıxacaq, çünki Rusiya almazlarından hazırlanan məmulatların ən böyük alıcıları Avropa və G7 ölkələridir.

Rusiyanın daha bir gəlir mənbəyi olan buğdanın qiyməti son 2 ilin minimumuna düşüb. Rusiya öz buğdasını hazırda tonu 243 dollara realizə edir. İxracda, daşınmada, maliyyələşmə və siqorta sahəsindəki problemlər Rusiyanın gübrə ixracında da ciddi çətinliklər yaradıb.

Nəhayət, Rusiyanın neftdən sonra ən böyük gəlir mənbəyi olan qaz ixracından gəlirləri ötən illə müqayisədə 12 dəfədən çox azalıb. Bu ilin birinci yarısında "Qazprom" şirkəti qaz hasilatını 25 faiz azaldıb. Musavat.com şirkətin hesabatına istinadən xəbər ki, 6 ayda hasilat 179,45 milyard kubmetrə bərabər olub. Ötən ilin eyni dövründə hasilat 238,46 milyard kubmetr təşkil etmişdi.

Rusiyanı Türkiyədə qaz habı layihəsindən yapışmağa nə vadar edir - şərh

Çin Moskvanın əsas layihəsini Türkmənistandan çəkilecək kəmərlə əvəzləyib

"Qazprom" bildirir ki, hasilatın azalması "bir sıra ölkələrdə Rusiya qazının idxalından imtinaya yönəlmiş siyasi motivli qərarların qəbulu" ilə bağlıdır.

İlin birinci yarısında "Qazprom"un neft və qaz kondensatı hasilatı isə 8,8 faiz artaraq 36,31 milyon tona çatıb. Birinci yarımda şirkətin Rusiya daxilindəki qaz nəqli sistemində qazın tədarükü 12 faiz azalaraq 286,7 milyard kubmetr təşkil edib. 2022-ci ilin eyni dövründə bu, 328,8 mlrd. kubmetr olmuşdu.

2023-cü ilin birinci yarısında "Qazprom"un daxili və xarici bazarlara qaz satışı 26,5 faiz azalaraq 166 milyard kubmetr təşkil edib. 2022-ci ilin eyni dövründə bu göstərici 225,7 milyard kubmetr olmuşdu.

Hazırda Rusiya yeni qaz bazarları tapmaq, Avropanın almadığı malını satmağa çalışır. Belə bazar kimi ən böyük həcmli Çin bazarı çıxış edir. Rusiya baş nazirinin müavini Aleksandr Novak bir müddət əvvəl Rusiya qazının Şərqi ixracını 7 il ərzində 170 milyard kubmetrə çatdırmağı nəzərdə tutan iddialı plan açıqlayıb. Buna iri infrastruktur layihələrinin - "Sibirin Gücü - 2" və artıq fə-

aliyyətə olan "Sibirin Gücü - 1" boru kəmərinə əlavə olaraq fəaliyyət göstərməli olan Uzaq Şərq adlanan marşrutun həyata keçirilməsi yolu ilə nail olunması nəzərdə tutulur.

"Qaz-nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı sahəsində bu layihələr ölkənin bütün qaz-nəqliyyat sistemini vahid şəbəkədə birləşdirməyə imkan verəcək və şərq istiqamətində boru kəməri qazı ixracının 100 milyard kubmetrə qədər artırılmasına səbəb olacaq. Bundan əlavə, Yamalda yeni zavodların işə salınması 2030-cu ilə qədər maye qaz istehsalını 100 milyon tona çatdıracağı və beləliklə, 2030-cu ilə qədər Şərqi qaz ixracının ümumi həcmi 170 milyard kubmetrə yüksələcəyi gözlənilir".

Qeyd edək ki, 2022-ci ildə Rusiyadan Çinə boru kəməri qazı ixracı əvvəlki ilə nisbətən bir yarım dəfə artaraq 15,4 milyard kubmetrə çatıb. LNG ixracı isə 35,2 faiz artaraq 6 milyon ton təşkil edib. Novakın sözlərinə görə, bu il Rusiya Çinə boru kəməri ilə qaz tədarükünü daha 50 faiz artıraraq 22 milyard kubmetrə çatdırmalıdır.

Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (IEA) məlumatına görə, Rusiya boru kəməri qazının

Avropaya tədarükü artıq 90 milyard kubmetr azalıb. Bu il ixrac həcmi daha 45 faiz və ya 35 milyard kubmetrdən çox azala bilər. Beləliklə, boru kəməri qazı və LNG vasitəsilə Rusiya 2030-cu ilə qədər Avropaya nəinki itirilmiş tədarükləri kompensasiya etməyi, həm də onları demək olar ki, bir yarım dəfə ötməyi planlaşdırır. Bu planlar nə qədər realdır? Rusiyalı ekspertlərin böyük əksəriyyəti onları real hesab etmirlər. Hazırda Rusiyadan Çinə qaz tədarükü "Sibirin Gücü - 1" boru kəməri vasitəsilə həyata keçirilir. Onun layihə gücü mümkün genişlənmə ilə 38 milyard kubmetrdir. Kəmərin tam nəql gücünə 2027-ci ildə çatacağı gözlənilir.

Rusiya Çinə qaz nəqlinin artımında əsas ümidlərini layihə gücü 50 milyard kubmetr olan və Monqolustan ərazisindən keçən "Sibirin Gücü - 2" ("Qərb Marşrutu") kəmərinə verir. Hansı ki, 2020-ci ildən gündəmdə olan layihəni Rusiya hələ də Çinlə razılaşdırı bilməyib. Mart ayında Novak bildirmişdi ki, Rusiya bu ilin sonuna qədər bu kəməri vasitəsilə Çinlə tədarük üçün müqavilə bağlamağa ümid edir. Martda Çin liderinin Moskva-yə səfəri zamanı layihə ilə bağlı prinsipial razılaşmaların

elan olunacağı gözlənsə də, bu, baş vermədi. İndi nəzərlər oktyabrda Putinin Pekinə gözlənilən səfərinə yönəlib. Lakin Reustersin yazdığına görə, bu səfər də "Sibirin Gücü-2" layihəsinə güc verməyəcək. Çünki Pekin onun əvəzində Türkmənistandan dördüncü kəmərin çəkilişini özü üçün prioritet layihə hesab edir. Türkmənistan hazırda Çinin qaz tələbatının 20 faizini təmin edir. 30 milyard kubmetrlik ötürücülük gücü olan D xəttinin istismara verilməsi ilə bu pay 35 faizə qədər yüksələcək. Bu xəttin çəkilməsinin 6,7 milyard dollara başa gələcəyi gözlənilir.

2022-ci ildə Çin Türkmənistandan 10,3 milyard dollar dəyərində 35 milyard kubmetr qaz alıb. Rusiyadan isə 16 milyard kubmetrə yaxın qaza 4 milyard dollar ödəyib. Türkmən qazı Rusiya qazından 33 faiz baha başa gəlsə də, Pekin üstünlüyü birinciye verir.

Bu ilin birinci yarısında da Türkmənistan Çinin əsas boru qazı tədarükçüsü olub: 5,06 milyard dollarlıq satış edib. Rusiya isə bu dövrdə Çinə 3,4 milyard dollarlıq boru qazı ixrac edib.

Reuters yazır ki, Çinin üstünlüyü türkmən qazına verilməsinin əsas səbəbi Türkmə-

nistandan gedən kəmərlərin ölkənin əsas sənaye bölgəsinə, Rusiyadan gedənlərin isə geridə qalmış və tələbatın az olduğu Uyğur bölgəsinə çatmasıdır.

Bu yaxınlarda prezident Vladimir Putin Rusiya və Çin hökumətləri arasında qazın digər boru kəməri - bəzən "Sibirin Gücü - 3" adlanan "Uzaq Şərq marşrutu" ilə nəqli sahəsində əməkdaşlıq haqqında sənədin ratifikasiyası haqqında qanun imzalayıb. 10 milyard kubmetr ötürücülük gücünə olacaq marşrutun resurs bazası "Saxalin-3" layihəsinin dəniz yataqları olacaq. Beləliklə, Rusiyadan Çinə qaz nəqlinə dair 3 layihə illik 98 milyard kubmetr qaz ixracına imkan verə bilər. Lakin bu layihələrdən ən böyüyü - "Sibirin Gücü-2" ilə bağlı prosesləri irəlilətmək mümkün olmur.

Üstəlik, Putinin qeyd etdiyi "Uzaq Şərq" marşrutunun qazla təminatı ciddi sual altındadır. Bu marşrutla Saxalindən çıxarılan qazın nəqli nəzərdə tutulur. Amma ekspertlərə görə, Saxalindəki ehtiyatlar ona olan ehtiyacı qarşılayacaq qədər deyil. Bu ehtiyatlar arasında Rusiyanın yaxın bölgələrinin qazlaşdırılması da var.

Nəhayət, Çin Rusiya qazını dünya bazar qiymətindən az qala 40 faiz ucuz istəyir. İndiyədək Rusiyanın Çinə qazı neçəyə satdığı rəsmi şəkildə açıqlanmayıb. Çin gömrük orqanının açıqladığı statistikadan aydın olur ki, ölkə ən ucuz qazı Rusiyadan alır. Lakin hətta bu şərtlərlə də onun alışı artırmağa həvəs göstərmir. Əksər analitiklərə görə, burada əsas rol Rusiyanın Avropanı qazla şantajı təcürbəsindən çıxarılan dərslər oynayır. Buna görə də "Sibirin Gücü - 2" hələ də Çin tərəfindən 2040-cı ilə qədər milli qaz balansının məcburi hissəsi kimi nəzərdən keçirilmir.

Buna görə də Rusiya özünü məcburən yenə Avropaya tutmalıdır. 2024-cü ilin yanvarından Ukrayna öz ərazisindən Rusiya qazının nəqlini tam dayandıracağını elan edərək, onun Avropadakı alıcıların xəbərdarlıq göndərib. Bu halda Rusiyanın Avropadakı əsas alıcılarına qazı çatdırmaq üçün yeganə ümidi Türkiyə olacaq. Məhz Türkiyədən keçən "Mavi Axın" vasitəsilə Rusiya qazının Macarıstan, Avstriya kimi əsas alıcılara çatdırılması mümkün olacaq. Yalnız Türkiyə Rusiya qazını Avropaya satmaq üçün zəruri infraqurkura malikdir. Buna görə də Rusiya prezidenti yenidən Türkiyədəki hab layihəsinə qayıtmağa məcbur olub.

□ **Dünya SAKIT,**
"Yeni MİSAVAT"

“Tarixi yadda saxlayın - 5 oktyabr (prezident İlham Əliyevin də qatılacağı İspaniya sammiti nəzərdə tutulur - red.). Əgər burada yüz min adam yığılsa, o zaman Nikol Paşinyanın oktyabrın 5-dək qovulması gerçək olacaq. Nikol Paşinyanın vəziyyətdən asılı olaraq bu və ya digər şəkildə gedəcəyi ilə bağlı 100 faiz məlumat var.

Ermənistan üçün gerisayım başladı - Paşinyan bunu etməsə...

Radikallar Araikin yerinə Şahramanyanı gətirib nəyə nail oldular ki, Nikolu hansısa revanşistlə əvəzləyib nə qazansınlar?

Bu məsələdə ümumi konsensus mövcuddur. İndi vacib olan budur: Paşinyan tələtlərlə, yoxsa tələtlərsiz gedir? “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu “Ana Ermənistan” blokunun rəhbəri, revanşist-radikal Andranik Tevanyan İrəvanda mitinqdə deyib. “Biz sakit gedişin tərəfdarıyıq. Bunun üçün mümkün qədər xalq səfərbər edilməlidir. Bu məsələdə mən bütün təhlükəsizlik qüvvələri ilə danışımağa və vəziyyətin ciddiliyini onlara təqdim etməyə hazıram. Əminəm ki, onlar hər şeyi mükəmməl bilirlər. Biz (hakim - red.) “Mülki Müqavilə” partiyasından olan, hakimiyyət dəyişikliyinə töhfə verə biləcək deputatları da məcbur etməli, inandırmalı və izah etməliyik” - bu da Tevanyanın sözləridir. Maraqlıdır, görəsən radikal Qarabağda gorbagor olmuş separatçı rejimin başçısı Araik Arutunyanın yerinə radikal Samvel Şahramanyanı gətirib nəyə nail oldular ki, Paşinyanın hansısa revanşistlə əvəzləyib də nə qazansınlar?

Əlbəttə, Nikolun istefası ilə Ermənistanın durumu bir az da ağırlaşacaq. Çünki Azərbaycanla 5 məlum baza prinsipi əsasında sülh müqaviləsinin yubadılması yalnız kapitulyant ölkənin, erməni xalqının ziyanına işləyir. “Bir şey tamamilə aydındır: Ermənistan öz suverenliyini, müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü müdafiə edəcək”. Bunu isə Ermənistan parlamentinin hakim “Vətəndaş sazişi” partiyasından vitse-spiker Ruben Rubinyan tərəfindən yerli İctimai Televiziya müəhəbbətində səslənib. O, müxalifətin yenidən hakimiyyətə gəlib-gəlməyəcəyi sualına bu cür cavab verib: “Qarabağda müxalifətçilər hakimiyyətə gəldi və bunun necə bitdiyini

gördük”. Bəs oktyabrın 5-dək Paşinyanın istefası mümkün mü? İkinci yandan məlumdur ki, baş naziri parlament seçir. Orada isə konstitusional çoxluq hakim partiyadır. Üstəlik, aksiyalarda kütləvilik o səviyyədə deyil ki, hakimiyyət istefaya məcbur qalsın. Hətta son 2-3 gündə etirazlar səngiyib, perakəndəlik var, izdiham müşahidə edilmir.

Halbuki “artsax” mifi başa çatdı və marionet rejim özünü

dursa, niyə də Bakı-İrəvan arasında sülh müqaviləsi olmasın?! Erməni xalqı da məhz buna hazırlanmalıdır.

Professor Qabil Hüseynlinin “Yeni Müsavat”-a bildirdiyinə görə, erməni xalqı Paşinyanı devirmək istəmir. “Əhalinin savadlı, ziyalı, prosesləri proqnozlaşdırmağı bacaran hissəsi Nikolun arxasınca getmək istəyir. Onlar yaxşı bilirlər ki, bölgədə yalnız sülh olacağı halda

putatdır. Erməni xalqı beləsinə niyə inanmalıdır? Digər şəxs İşxan Saqatelyandır. Xalq meydanlara çağırılardan biridir. O da Daşnaksütun partiyasının funksioneri və deputatdır. Yeni Paşinyana qarşı çıxan qüvvələrin aparıcı liderləri, avanqard dəstəsi daşnaklardır. Ona görə də xalq belələrinə etimad bəsləmir” - bu fikirləri qəzetimizə siyasi icmalçı Fuad Əliyev söyləyib. Onun fikrincə,

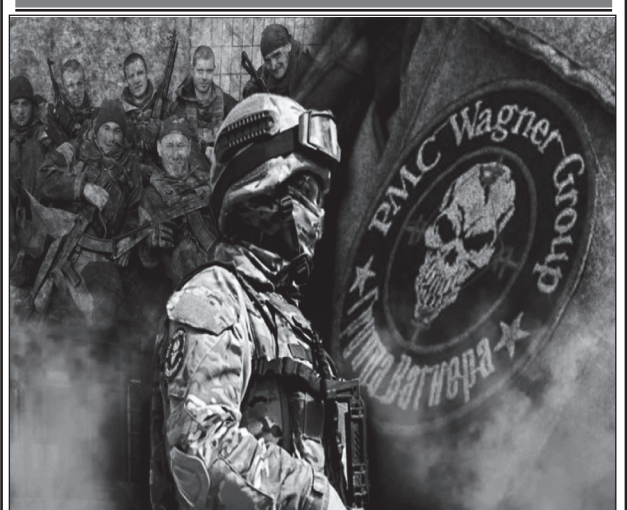
Yaşar Güler: “Ermənistan Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı verdiyi vədləri yerinə yetirməlidir”

Ermənistanın verdiyi vədləri yerinə yetirməsi, xüsusən də Zəngəzur dəhlizinin açılması, danışıqların nəticəyönümlü şəkildə davam etməsi sabitliyin bərqərar olması üçün yeganə yoldur.

APA-nın İstanbul müxbirinin verdiyi xəbərə görə, bu barədə Türkiyə milli müdafiə naziri Yaşar Güler bildirib.

O qeyd edib ki, 44 günlük müharibədən sonra atəşkəs imzalanırsa da, Ermənistan lazımı şərtləri yerinə yetirmədi:

“Tərəflərin (Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin - red.) yaxın günlərdə İspaniyada baş tutacaq görüşü diqqətlə izləyirik. Biz hər zaman olduğu kimi “Bir millət - iki dövlət” anlayışı ilə can qardaşımız Azərbaycanın yanındaıyıq”.

Putin ona “Vaqner”i diriltməyi tapşırırdı: Ukraynada planlar alt-üst olur

Rusiya prezidenti Vladimir Putin “Vaqner” qrupunun keçmiş qərargah rəisi, istefada olan polkovnik Andrey Troşevə könüllü dəstələr yaratmağa başlaması tapşırıb.

Musavat.com Rusiya mətbuatına istinadən xəbər verir ki, Putin Troşevi müdafiə nazirinin döyüş hazırlığı məsələləri üzrə müavini Yunus Bek Yevkurovla birlikdə qəbul edib: “Son görüşdə biz sizin müxtəlif döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirə bilən, ilk növbədə, təbii ki, xüsusi hərbi əməliyyat zonasında könüllü birləşmələrin formalaşdırılması ilə məşğul olacağınız barədə danışdıq. Siz özünüz belə bir bölmədə bir ildən çox vuruşmusunuz. Bunun nə olduğunu, necə edildiyini bilirsiniz, döyüş işlərinin ən yaxşı və ən uğurlu şəkildə getməsi üçün əvvəlcədən həll edilməli olan məsələlərdən xəbərdarsınız”.

Bundan əlavə, o, xüsusi hərbi əməliyyat iştirakçılarına sosial dəstək məsələlərinin müzakirəsini təklif edib: “Mən dəfələrlə demişəm və bir daha vurğulamaq istəyirəm: döyüş tapşırığını yerinə yetirən və ya yerinə yetirmiş şəxsin statusundan asılı olmayaraq, sosial təminatlar hamı üçün tamamilə eyni olmalıdır. Vətən üçün heç bir fərqi yoxdur, insan hansı statusda döyüşüb və vətəni müdafiə edib”.

Prezident “Vaqner”in dirçəldilməsi sahəsində işlərin Yevkurov tərəfindən əlaqələndiriləcəyini bildirib.

Musavat.com

buraxdı, bu qərardan sonra belə İrəvanda yer yerindən oynamadı. Yəni 200 illik nağıllar bitdi, ikinci “erməni dövləti” ideyası puç oldu, lakin Ermənistanda xalq ayağa qalxmadı. Hətta bu da onları tərpətmədi. O halda revanşistlər nəyə ümid bəsləyir? Elə bilirlər ki, Paşinyan getse, Rusiya Xankəndidə yenidən onlar üçün separatçıların rejimini bərpa edəcəkdir? Absurdur! Ona qədər isə İrəvanda mer seçkilərinin nəticələri artıq müəyyən təsəvvürlər yaratmışdı. Söhbət cəmiyyətin apolitikleşməsi, yorulması, etinasız olmasından gedir. Xalq münaqişələrdən, erməni hərbcilərinin tabutlarını qarşılamaqdan, özlərinə aid olmayan torpaqlarda qan tökülməsindən cana doymuşlar. Və onu da dərk edirlər ki, alternativ yoxdur, Paşinyan yaxşı deyil, amma onun oponentləri ondan da bətərdir. Bu mənada Qarabağdan erməni köçü, “artsax”ın bitməsi İrəvan küçələrində xaosa səbəb olmur. İndisə növbədə sülh imzalamadır. Əgər Paşinyan bunu etməsə, Ermənistan üçün yaxşı olmayacaq. Axı Qarabağ problemi yox-

Ermənistanın normal inkişafı mümkündür. Əvvəlki rejimdən fərqli olaraq, Nikol Paşinyan ölkədə liberal xarakterli dəyişikliklər edib. O baxımdan xalq ümidlidir ki, indiyədək onların başını müharibə ilə qatan “Qarabağ klani”ndən fərqlənən Paşinyan real iş görmək istəyir və bu gedişlə ölkəsinin simasını dəyişə biləcək. Ona görə də həm Qranada şəhərində sülh danışıqlarına, həm sülh nəticəsində bölgədə yaranacaq vəziyyətə ümidlə baxırlar”, - deyə Q.Hüseynli düşünür. Professor hesab edir ki, tarixin təkerini geri qaytarmaq olmaz: “Artıq qatar gedib. Bunun arxasınca ancaq əl yelləmək olar. Yeni ruspəstlər belə hakimiyyətə gəlsə, Qarabağda heç nə olmayacaq. Buna görə erməni cəmiyyətində realist adamlar Paşinyanın arxasınca gedirlər”.

“Ermənistanda etirazçılar mütərəqqi qüvvələr deyil. Xalq onları tanıyır. Ona görə prosesə böyük dəstək yoxdur. Biri Geqam Manukyandır. Bu adam kimdir? Adam demək də olmaz. Daşnaksütun partiyasının üzvü olan de-

əgər yeni bir sağlam qüvvədən təşəkkül tapmış müxalifət olsaydı, Paşinyana belə də bata bilirdi: “Bu çürük, xalqın gözündən düşmüş adamlarla erməni cəmiyyəti hara gedə bilər? Hazırda erməni cəmiyyətində liberallaşma gedir. Gənclər avropalı kimi yaşamağı üstün tuturlar. İqtidarda kosmopolit və liberal komandadır. Onlar xalqa aşılayır ki, yolumuz Qərbdır və sülh sazişi olmasa Ermənistan dövlətçiliyi məhvə məhkumdur. Qarşı tərəf isə təklif edir ki, gəlin Nikolu devirək, “Miatsum” yenə başlasın, yenə Qarabağ iddiası irəli sürək, sərhəddə müharibə olsun. Xalq hər iki platformaya baxır və qərar verir ki, yaxşısı susmaqdir. Bundan əlavə, Ermənistanda hakimiyyətə Rusiya-yaxın qüvvələr də gəlsələr, nəticə dəyişməyəcək. Moskva-Bakı əlaqələri yüksək səviyyədədir. Artıq 90-cı illər deyil. Erməni xalqı bu dəyişikliyi də dərk edir. Tutaq ki, daşnaklar, köçəryanlar iqtidara qayıtsa, Qarabağda ermənilər üçün nə dəyişə bilər ki?”

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan cəmi on gün öncə Qarabağın yerdə qalan hissəsində öz suverenliyini bərpa etdi. İndi dövlətimiz bunun praktik işlərini həyata keçirməkdədir. Artıq saxta qurum özünü buraxdığını elan edib. Xalqımıza qarşı cinayət törətmiş separatçı ünsürlər bir-bir həbsə alınır. Haqq-ədalət bərpa edilir.

Təbii ki, Azərbaycanın vətəndaşlarımız sayılan dinc erməni əhali ilə heç bir işi, pis niyyəti yoxdur. Onların könüllü Qarabağdan getməsi də təmin olunub. Qarabağda qalan kəsimlə isə reintegrasiya istiqamətində dialoq davam etdiriləcək.

Məlumdur ki, Qarabağda 24 saatlıq antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycan nümayəndələri və erməni icması təmsilçiləri ilə artıq iki dəfə görüş keçirilib - Yevlaxda və Xocalıda. Tezliklə daha bir görüşün olacağı xəbəri yayılıb.

Bəs davam edən erməni köçü dialoqu ertələyər, reintegrasiyanı ləngidə bilərmi? Nikol Paşinyan bəyan edib ki, bir neçə günə Qarabağda bir-cə erməni də qalmaqacaq və ardınca yenə Bakını etnik təmizləmədə ittiham edib. Rəsmi İrəvan həmçinin Qarabağdan artıq 70 minə yaxın erməninin köç etdiyini bildirib.

Siyasi şərhçi Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, Qarabağda yaşayan ermənilərin sayı ilə bağlı hər zaman şişirdilmiş rəqəmlər səslənib. O xatırladı ki, 44 günlük müharibədən əvvəl və sonra Ermənistan, həmçinin digər maraqlı tərəflər Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda guya 120 min erməninin yaşadığını iddia edirdilər: "Rəqəmlərin şişirdilməsində isə, şübhəsiz ki, hər qrupun və tərəfin öz maraqları var idi. Separatçılar bundan, məsələn, 30-40 min adama deyil, 120 min sakinə maliyyə və digər yardımlar almaq üçün yararlanırdılar. 70 min nəfərə ayrılan yardımlar mənimsəyir, hətta yerdə qalanına da göz dikirdilər. Ermənistan da rəqəmin şişirdilməsi, həm Qarabağda yaşayan erməni sakinlər üçün daha çox maliyyə yardımı almaq, həm də bundan siyasi məqsədlər naminə faydalanmaq üçün lazım idi. Eyni yanaşmanı diaspora təşkilatlarına münasibətdə də söyləmək olar. Bəzi ölkələr və təşkilatlar üçün bu da çox siyasi manipulyasiya vasitəsi idi. Hər halda, 120 min rəqəm olaraq 30-40 mindən daha səmali görünür və təzyiq, manipulyasiya imkanlarını da nisbətən asanlaşdırır.

Qarabağın yerli erməni əhalisinin bir hissəsi, xüsusilə də gənc nəsil, realıqları qismən də olsa dərk etməyi bacaranlar oranı çoxdan tərk edib. Orda yaşayanların xeyli hissəsini Ermənistandan gələn və Suriya, Livan, Liviya

Qarabağda nə qədər erməni qaldı - dialoq, reintegrasiya ləngiyə bilərmi?

Elçin Mirzəbəyli: "Ermənistan tərəfinin təqdim etdiyi göstəricilərin ifrat dərəcədə şişirdilməsində məqsəd həm daha çox yardım almaq, həm də bundan Azərbaycana qarşı istifadə etməkdir"

kimi ölkələrdən köçürülənlər təşkil edirdi. Onlar da bütün hallarda Azərbaycanda doğulanların varisləri olmadıqları üçün onsuz da Qarabağdan qanuni əsaslarla çıxarılacaqdılar".

E.Mirzəbəyli qeyd etdi ki, Ermənistan tərəfinin təqdim etdiyi göstəricilərin ifrat dərəcədə şişirdilməsində məqsəd həm daha çox yardım almaq, həm də bundan Azərbaycana qarşı istifadə etməkdir: "Real rəqəmləri isə Laçın sərhəd-buraxılış məntəqəsindəki Azərbaycan görcüliləri və təbii ki, ölkəmizin mərkəzi hakimiyyəti hər kəsdən daha dəqiq bilir. Mənə görə, Qarabağ iqtisadi rayonunun bir hissəsində, ən yaxşı halda, Ermənistandan, Livan, Suriya və digər ölkələrdən köçürülənlərlə birlikdə, ən çoxu 40-50 min insan yaşayıb. Onların da, təxminən yarısını xaricdən köçürülənlər təşkil edib. Qarabağın yerli erməni sakinlərinin sayı isə 25-30 min nəfərdən çox deyil".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə "Yeni Müsavat" a şərhində köç edən ermənilərin sayının şişirdilməsini belə izah edib: "Azərbaycan 20 sentyabr 2023-cü ildə qondarma rejimin qeyri-qanuni hərbi birləşmələrini məğlub etdikdən sonra Qarabağ erməniləri kütləvi şəkildə bölgəni tərk etməyə başladılar. Erməni tərəfi bunu Azərbaycan tərəfinin həyata keçirilən "etnik tə-

mizləmə" olaraq dünyaya çatdırmağa çalışır və əsas məqsəd aşağıdakılardır:

1. Azərbaycan tərəfindən həyata keçirilən reintegrasiya siyasətinə mane olmaq;
2. Görüntüləri dramatikləşdirərək ölkəmizə qarşı sanksiyalara, qətnəmə və bəyanatlara nail olmaq;
3. Rəqəmləri şişirdərək beynəlxalq təşkilatlardan yardım, Azərbaycandan təminat almaq;
4. Azərbaycanlılar haqqında mənfi rəy yaradıb, birgə yaşayışın mümkünsüzlüyünə dünya ictimaiyyətini inandırmaq;
5. Qarabağ ermənilərinin qorunması adı altında bölgəyə beynəlxalq missiyaları yerləşdirmək;
6. Kosovo modelini işə salaraq Qarabağ erməniləri üçün dünya birliyi tərəfindən tanınan müstəqil idarəçilik qazandırmaq.

Lakin Azərbaycan dövləti düşməni yaxşı tanıyır, mərkəzi planlarını özlərindən də yaxşı anlayır, gələcəyi görür və milli maraqları təmin etmək üçün bütün mərkəzi planların öhdəsindən gəlməyə qadirdir!

Bu çərçivədə atılan addımlar ilk növbədə Qarabağda yaşayan ermənilərin könnüllü şəkildə bölgəni tərk etməsinə edilən vurğu və geri qayıtmasına edilən çağırışdır. Məsələn, Xarici İşlər Nazirliyi dünən bəyanat yayaraq Qarabağ ermənilərini könnüllü şəkildə bölgəni tərk etdiyini bildirdi, köç qərarının Azərbay-

canla heç bir əlaqəsinin olmadığını və onlara Ermənistanın yaratdığı hərbi xuntanın girovu olduqları vaxtdan daha yaxşı yaşayış şəraiti yaratmağa hazır olduğumuzu bəyan etdi. Bu, köç edənlərin öz dilərindən də etiraf olunur. Məsələn, bu günlərdə Laçın postunda Baku TV-ə açıqlama verən Xankəndi sakini deyib ki, onları köçə separatçı rejimin rəhbərliyi vadar edir. Bu kimi etiraflar xarici dillərə tərcümə olunub beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmalıdır. Azərbaycandan gələn ermənilərə polisimizin humanist davranışı dünyanın bütün münaqişə zonalarında ki asayış keşikçilərinə bir müsbət nümunə təşkil edir. Azərbaycanın hərbi əməliyyat dövrlərində zərger dəqiqçiliyi ilə yalnız terrorçuların hərbi məntəqələri məhv etməsi və siviləri hədəfə almaması da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bütün bunlar Azərbaycanın davasının mülki əhali ilə deyil, separatçı, terrorçu, silahı yerə qoymayan şəxslərlə olduğunu sübut edir. Biz erməni deyilik, onların bizə yaşatdığını (20-ci əsrdə bizlərə yaşatdıkları köçlər, Xocalı soyqırımı, əsirlik dövrü işğəncələri və s.) biz onlara yaşatmırıq, çünki, Azərbaycanın aydın və işıqlı gələcəyinə kölgə salmaq istəmirik. Azərbaycan regionda yeni geosiyasi vəziyyət yaradıb və bu vəziyyət tamamilə lehimize, Cənubi Qafqazda sülh və sabitlik adası təsis etməyə imkan verir".

Azərbaycanın qeyri-neft ixracı 15%-ə yaxın artıb

2023 -cü ilin yanvar-avqust ayları ərzində Azərbaycanın ümumi ixracı 24,4 milyard ABŞ dolları, qeyri-neft sektoru üzrə ixrac isə 2022-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 14,6% artaraq 2,2 milyard ABŞ dolları təşkil edib.

"APA-Economics" bu barədə İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin (İİTKM) hazırladığı "İxrac icmal"nın sentyabr sayına istinadən xəbər verir. Məlumatla görə, 2023-cü ilin yanvar-avqust ayları ərzində yeyinti məhsulları üzrə ixrac 571,4 milyon ABŞ dollarına bərabər olub. Cari ilin ilk 8 ayı ərzində elektrik enerjisi 3,9 dəfə, spirtli və spirtsiz içkilərin ixracı 3,8 dəfə, qara metal məmulatlarının ixracı 36,6%, şəkər ixracı 17,9%, meyvə-tərəvəz ixracı isə 7,4% artıb. 2023-cü ilin yanvar-avqust ayları ərzində aqrar və aqrar-sənaye məhsulları üzrə birgə ixracın statistik dəyəri 10,4% artaraq 593,9 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Qeyri-neft/qaz ixracının tərkib hissəsində əhəmiyyətli yer tutan aqrar-sənaye məhsullarının yaratdığı dəyər ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 32,8% artaraq 132,6 milyon ABŞ dolları təşkil edib.

Azərbaycanın İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) Səbinə Əliyeva Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi ilə bağlı danışarkən deyib ki, Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşlarımızın milli qanunvericilikdə və beynəlxalq sənədlərdə təsbit edilmiş hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi daim diqqət mərkəzindədir.

Onun sözlərinə görə, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət olan Azərbaycan bu ilin 19-20 sentyabrında həyata keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində uzun illər ərzində vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmininə ciddi təhdid yaranan halları aradan qaldırmaqla beynəlxalq hüquqla tanınan ərazisi üzərində öz suverenliyini tam təmin edib.

Ombudsman bildirib ki, Azərbaycanda milliyyətinin, dinindən, dilindən, irqin-

dən və digər mənsubiyyətinin asılı olmayaraq hər bir vətəndaşın, o cümlədən Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsi istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilir: "Qarabağda yaşayan erməniəsilli vətəndaşlarımızın milli qanunvericilikdə və beynəlxalq sənədlərdə təsbit edilmiş hüquq və azadlıqlarının təmini və müdafiəsi daim diqqət mərkəzindədir. Bildirmək istədik ki, hər bir vətəndaşımız kimi, Qarabağda yaşayan erməni əsilli vətəndaşlarımız da hüquq və azadlıqlarının təmini məsələsi ilə bağlı hər hansı problemə üzləsərsə, 24/7 rejimində fəaliyyət göstərən "916" Çağrı Mərkəzi, təsisatın telefon nömrəsi, eləcə də sosial şəbəkə hesabları vasitəsilə və elektron qaydada Ombudsmana müraciət edə bilərlər".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Sentyabrın 28-də Ermənistan parlamentinin Dövlət Hüquq Məsələləri Komissiyası Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin (BCM) Roma Statutunun (Əsasnamə) ratifikasiyası məsələsi ilə bağlı müzakirələr aparıb. Müvafiq qanun layihəsini Ermənistanın beynəlxalq hüquqi məsələlər üzrə nümayəndəsi Yeqişe Kirakosyan təqdim edib.

Yada salmaq ki, sentyabrda Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan xalqa videomüraciətində Ermənistanın təhlükəsizliyini təmin edəcəyini, xüsusən də, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Roma Statutunun ratifikasiyası layihəsini müzakirə edəcəyini bildirmişdi. Ötən ilin dekabrında isə hökumət Roma Statutunu təsdiqləmişdi. "2022-ci ilin dekabrında hamımıza aydın oldu ki, KTMT və Ermənistan-Rusiya strateji tərəfdaşlığının rıçaqları Ermənistanın xarici təhlükəsizliyini təmin

İrəvan-Moskva münasibətlərində qırılma nöqtəsi - Kremlin hədəsi gecikmədi

"Tezliklə bir çox istiqamətlərdə Rusiyanın cavabını görə biləcəyik"

xeyrinə necə faydalana bilər?

Sabiq maliyyə naziri, iqtisadçı alim Fikrət Yusifov hesab edir ki, Ermənistan tərəfi seçimini edib: "Ermənistanda rusofobiya getdikcə dərinləşir. Rusiyanın Paşinyanı devirmək üçün atdığı bütün addımlar əks effekt verir. Bir sözle, rusun nuh əyyamından qalmış, çürük KQB metodlarına söykənən gedişləri erməni toplumunun çoxluğu tərəfindən qəbul edilmir. Ruslar bu-

Türkmənçay müqaviləsindən sonra ermənilərin İrandan Qarabağa köçürülməsinin təşəbbüsünü və əsas icraçılarından biri olmuş Aleksandr Sergeyeviç Qriboyedov rus imperatoruna ünvanladığı məktubunda yazırdı: "Əlahəzrət, heç bir vaxtla mərkəzi rus torpaqlarında ermənilərin məskunlaşmasına icazə verməyin. Onlar elə tayfadırlar ki, bir neçə on il yaşadıqdan sonra həmin yerləri öz mülkiyyətlərinə çevirəcək və dünyaya

na cavab verəcəyini bildirdi: "Ermənistan parlamentinin Roma statutunu ratifikasiya edəcəyi öncədən gözlənilirdi və bununla bağlı xeyli müddətdir ki, müxtəlif fikirlər səsləndirilirdi. Bu statut Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin (BCM) əsasnaməsidir və əsas 4 cinayət növü ilə bağlı araşdırmalar aparıb qərarlar verə bilər. Bunlar insanlığa qarşı cinayətlər, soyqırım, müharibə və təcavüz cinayəti

Xocavənddə Böyük Vətən müharibəsi abidəsi hərbi məqsədlər üçün istifadə olunub

Qarabağ bölgəsinə baxış zamanı Xocavənd rayonu ərazisində Böyük Vətən müharibəsi iştirakçılarının xatirəsinə ucaldılmış memorial kompleksdə xeyli sayda silah-sursat aşkar edilib.

APA xəbər verir ki, bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.

Məlumata görə, kompleksdə aşkar edilən külli miqdarda döyüş sursatı və müxtəlif çaplı silahlar buranın silah-sursat anbarı kimi istifadə edildiyini sübut edir.

etmək üçün kifayət deyil", - deyər Paşinyan BCM-in Roma Statutunu ratifikasiya etməyin vacibliyini əsaslandırarkən söyləmişdi. Gözlənilirdi ki, komissiya müzakirələrin sonunda müsbət qərar verib və sənədi parlamentin təsdiqinə göndərirdi. Orada isə hakim partiya konstitusional çoxluq təşkil edir. Statutun ratifikasiyası isə o demək olacaqdı ki, Putin Ermənistanla gələn kimi həbs edilməlidir, hərçənd rəsmi İrəvan guya bunu daha çox BCM-də Azərbaycana qarşı iddia qaldırmaq (guya ordumuz Ermənistan ərazisinə girib) istəyi ilə əlaqələndirir. Öz növbəsində rəsmi Moskva bu qərarın iki-tərəfli münasibətlərə öldürücü təsir edəcəyi barədə dəfələrlə xəbərdarlıq edib. Bu gün Rusiya XİN-i bir daha bəyan edib ki, Ermənistan tərəfindən Roma Statutunun ratifikasiyası ikitərəfli münasibətlər üçün ən neqativ nəticələrə səbəb olacaq.

Hansı nəticələrə? Azərbaycan yeni vəziyyətdən öz

nu gözləmədilər. Ruslar inana bilməzdilər ki, öz əlləri ilə yaratdıqları erməni dövləti bu gün onlara beynəlxalq aləmdə təkləndikləri bu çətin dövrdə belə xəyanət edəcəklər.

Əslində erməni xisləti ruslara hamıdan yaxşı tanışdır. Bu toplumun intriqasız, fitnə-fəsadsız yaşaya bilmədiyi ruslara yaxşı məlumdur. Elə bu səbəbdən də onlar özlərinin çirkin Qafqaz siyasətində ermənilərin "xidmətlərindən" yararlanmaq istədilər. Və yararlандılar. İki yüz ildir ki, qurduqları bu intriqa yuvası onlar tərəfindən Qafqaz siyasətinin reallaşdırılmasında bir alət kimi istifadə olunur.

İndi ruslar öz "övladlarından" incik düşüblər. İnciməyən təsir edəcəyi barədə dəfələrlə xəbərdarlıq edib. Bu gün Rusiya XİN-i bir daha bəyan edib ki, Ermənistan tərəfindən Roma Statutunun ratifikasiyası ikitərəfli münasibətlər üçün ən neqativ nəticələrə səbəb olacaq.

hay-küy salacaqlar ki, bura bizim qədim dedə-baba torpağıdır. Bəs bu xislətin sahibi olan bir milləti Qarabağ torpaqlarımıza köçürəndə, sonradan bizim torpaqlarımızda onlara dövlət yaradanda "uzaqgörən" ruslar bilmirdilər ki, bir gün bu çanaq öz başlarında çatlayacaqdı?

İndi Rusiyanın yüz illər boyu yürütdüyü zorakı Cənubi Qafqaz siyasətinin fiaskoya uğradığı gün gəlib çatıb. Rusiya Ermənistan hakimiyyətindən ağına belə getirə bilmədiyi bütün addımları gözləməlidir. Çünki Ermənistan artıq seçimini edib. İndi Putin Ermənistanla gələrsə erməni hakimiyyəti düşünmədən onu həbs edib, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinə təhvil verəcək və bununla da Qərbi qarşısında bir "qəhrəman ölkə" imicini yaratmağa çalışacaq. Ermənistan indidən düşüdü vəziyyətdə bunu məmuniyyətlə edə bilər".

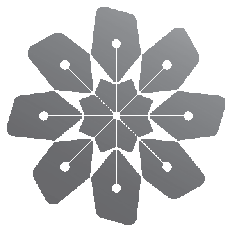
Beynəlxalq əlaqələr üzrə ekspert Elşən Mustafayev tezliklə Rusiyanın Ermənistanla

ləridir. Əsasnaməyə görə, bu statutu təsdiq etmədən öncə baş vermiş hadisələrlə bağlı müraciət qəbul olunmur. Eyni zamanda, bu statutu imzalamış və təsdiq etmiş ölkələr Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin verdiyi qərarları icra etməlidir. Yeni BCM Putinlə bağlı hər hansı qərarı veribse və Putin Ermənistanla gələrsə, o qərarı icra etməyə borcludur. Bu gün Paşinyan deyir ki, bizim bu qərarımız Azərbaycanın təcavüzündən qorunmaq üçündür, yeni Rusiyaya qarşı deyil. Halbuki Azərbaycanın Ermənistanla ərazi iddiası yoxdur və bu ən yüksək səviyyədə dəfələrlə deyilib. Sərhədlərimiz delimitasiya və demarkasiya olunmadığından bu istiqamətdə də bir söz demək mümkün deyil. Qarabağla bağlı məsələdə isə, ümumiyyətlə, sözləri olmamalıdır. Çünki birincisi bütün dünya dövlətləri Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi qəbul edir və bunu Praqda Paşinyan da öz imzası ilə təsdiq edib. İkincisi isə,

Azərbaycanın reintegrasiya təkliflərinə baxmayaraq Qarabağdan gedən ermənilərin bir hissəsi könüllü, bir hissəsi isə separatçı rejimin qalıqlarının təklifi yaxud təhriki ilə təhlükəsiz gedirlər. Yeni Azərbaycan haqqında bir çox ölkələrdə mənfi fikir formalaşdırmağa cəhdlər olsa da, reallıqlar və faktlar həqiqəti əks etdirir. O səbəbdən düşünürəm ki, məqsəd Paşinyanın dediyi kimi yox, məhz Rusiya ilə körpüləri birdəfəlik yandırmaqdır. Bunu rəsmi Kremlin də yaxşı anlayır. Verilən bəyanatlar da bu təsdiqləyir. Rəsmi Moskvanın hansı addımları atacağı barədə hələlik bir fikir bildirməməsi də, amma tezliklə bir çox istiqamətlərdə Rusiyanın cavabını görə biləcəyik. Bunun hər hansı effektinin olub-olmayacağı ilə bağlı indidən heç nə demək olmaz. Amma Azərbaycan bu situasiyada regionda 30 ildən artıq mövcud olan problemini kökündən həll edə bilər. Yeni yaxın gələcəkdə sərhədləri dəqiqləşdirib və bəzi texniki məsələləri həll etməklə sülh müqaviləsini imzalaya bilər. İçəridə revanşist güclərin olmasına baxmayaraq, bugünkü Ermənistan hakimiyyəti və əhalinin böyük hissəsi Qarabağla bağlı məsələnin birdəfəlik bitməsinə istəyir. Çünki, bu problemin qalması onların bir sıra böyük geosiyasi planlarının həyata keçməsinə, eyni

zamanda, Rusiyadan birdəfəlik qırılmasına mane olur. Bəzilərinin Ermənistanın bu addımlarından sonra Zəngəzur dəhlizinin açılmasının problemə çevriləcəyi ilə bağlı fikirlərinə isə qatılıram. Çünki, Qarabağ məsələsi artıq həll olunub. Sülh müqaviləsi bağlandıqdan sonra artıq Laçın koridoru öz statusunu avtomatik itirəcək, Ermənistan və Azərbaycan arasında adı bir yol kimi qalacaq ki, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edəcək ermənilər (əgər olarsa) həmin yoldan istifadə edəcəklər. O zaman eynilə Zəngəzurdan keçəcək kommunikasiyalar da yol kimi olacaq. Təxminən bunu bir neçə gün öncə prezident İlham Əliyev televiziya müraciətində deyib. Bu zaman sülhməramlıların Laçın yolunu mühafizə etməyə ehtiyac qalmadı ki, 3 tərəfli sazişdə göstərilən kimi Zəngəzur dəhlizinin də Rusiya FSB-nin mühafizəsinə ehtiyac qalmayacaq. Təbii ki, dediyim son fikirlər Ermənistan rəhbərliyinin öz dövlətlərinin məhv olmağını istəmədiyi və iqtisadi cəhətdən güclənməsini, əhalinin rifahının yüksəlməsini istədiyi təqdirdə keçərlidir. Əks halda Azərbaycan öz problemlərini onsuz da rahatlıqla həll edəcək. Ermənistanın taleyi necə olacaq, bu, sual altındadır".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2019-cu ildə keçirilmiş əhalinin siyahıyaalınmasının məlumatlarına əsasən, Azərbaycanda 6 və daha çox uşağı olan 16169 ailə mövcuddur. Çoxuşaqlı ailələrdən 7169-u şəhər yerlərində, 9000-i isə kənd yerlərində yaşayır.

Hazırda Azərbaycanda çoxuşaqlı ailələr uşaqların sayına görə aşağıdakı rəqəmlərdə əks olunur:

- 6 uşaqlı - 9332 ailə
- 7 uşaqlı - 3565 ailə
- 8 uşaqlı - 1748 ailə
- 9 və çox uşaqlı - 1524 ailə

Hazırda Bərdənin Cəyirli kəndində yaşayan İsgəndərovlar Azərbaycanda ən çox uşağı olan ailə hesab olunur. Ailənin 17 övladı var. İsgəndərovlar ailəsində ən böyük övlad Yunisin 25 yaşı var, ən kiçik uşaq İnci isə 1 yaş yarımlıqdır. Ailənin övladları arasında ailə quran da, hərbi xidmətdə olan, 44 günlük Vətən müharibəsində iştirak edən də var.

Qeyd edək ki, 20-30 il əvvəl çox az ailə təşəqqülə kəfayətlənirdi. Əsasən 3 uşaqlı ailələrə daha çox rast gəlinirdi. Lakin zaman keçdikcə ailələr daha az uşaq istəyir. Əgər bundan əvvəl ailədə 5-dən çox uşaq olardısı, çoxuşaqlı ailə hesab olunurdusa, indi uşaqların sayı 3 və yaxud 4-dən yuxarı olduqda ailə çoxuşaqlı hesab olunur.

Rəsmi olaraq Azərbaycanda 6 və daha çox uşağı olan ailələr hazırda çoxuşaqlı ailələr hesab olunur. Prezident İlham Əliyevin 13 yanvar 2023-cü il tarixli fərmanı ilə

5-dən çox uşağı olan qadınlara sosial müavinətin məbləği müəyyən edilib. Fərmanda bildirilir:

"Beşdən çox uşağı olan qadınlara sosial müavinətin aylıq məbləği hər uşaq üçün 105 (yüz beş) manat müəyyən edilsin". Bu o deməkdir ki, hazırda ailədə 18 yaşına çatmamış 6 uşaq varsa, həmin ailəyə aylıq 630 manat (hər uşaq üçün 105 manat) müavinət ödənilir. Məlumatla görə hazırda 2606 çoxuşaqlı ana həmin aylıq sosial müavinətlə təmin olunur. Bundan əlavə, ana vəfat etdiyinə və ya ana ilə nikah xitam verildiyinə, yaxud ana valideynlik hüququndan məhrum edildiyinə görə 5 və ya daha çox uşağı növbəti nikah bağlamadan təbşasına 8 yaşınadək tərbiyə edən atalarının 5 il daha tez yaşa görə əmək pensiyası almaq hüququ var.

Əlbəttə, tibbi problemlərə görə övladın sayının çox olması müzakirə mövzusu ola bilməz. Amma Azərbaycanda xeyli ailə məqsədlilik şəkildə 1 övladla kifayətlənir. Bu isə bədbəxt hadisələrdə ailənin tam övladsız qalması ilə nəticələnir.

Bundan əlavə, ailədə

Gender, ailə, demoqrafiya

YENİ **MÜSAVAT**
N 175 (8311) 30 sentyabr 2023

Azərbaycanda çoxuşaqlı ailələr getdikcə azalır - səbəb

Ailədə uşaqların sayının tək olması mənəvi-psixoloji problemlər də yaradır

uşaqların sayının tək olması mənəvi-psixoloji problemlər də yaradır.

Mütəxəssislər ailələrdə uşaq sayının azalmasını müxtəlif səbəblərlə izah edirlər. Bəziləri qeyd edir ki, cəmiyyətdə sosial-iqtisadi vəziyyət zəiflədikcə ailələrdə uşaqların da sayı azalır. Həmçinin bundan əvvəl çoxuşaqlı ailələrə müəyyən güzəştlər edilir, imtiyazlar verildirdi ki, bu da ailələri çoxuşaqlı ailə olmağa sövq edirdi. Xatırladaq ki, sovet dövründə çoxuşaqlı analara "Qəhrəman ana" statusu, müxtəlif döş nişanları, mükafatlar verildirdi, vaxtından əvvəl, məsələn

əgər 3 uşağı var idisə 51 yaşında təqaüdə çıxı bilirdi. Bu gün isə bu cür güzəşt və imtiyazlar yoxdur. Bəzən də qeyd olunur ki, ölkəmizdə biz çox ailələr Avropa quruluşunu seçərək 1-2 uşağa üstünlük verməyə çalışır.

Mütəxəssislər bildirir ki, ailədə tək övladın olması arzuolunan deyil. Çünki ailədə uşaq yeganə olanda ən əsas ölkədə əhali artımı getdikcə azalır. Məlum olduğu kimi, hər insan evlənə və yaxud iki uşaq sahibi ola bilmir, bu da əhali artımına təsir göstərir.

Millət vəkili Fazil Mustafanın fikrincə ailədə uşaqların

sayının az olması təkə sosial vəziyyətlə bağlı deyil:

"Bizdə sağlamlıqla bağlı kifayət qədər ciddi problemlər var. Bundan əlavə, köç problemi çox ciddi məsələdir. Çünki uşaqların sayı daha çox kəndlərdə olurdu. Bu gün kənddəkilərin hamısı Bakıdadır. Bakıda nə artım ola bilər?"

Adamın perspektivi yox, ev tapa bilmir, ailə planlaşdırmasında düşünür ki, nə qədər az uşaq olsa, faydası olar. Boşanmanın da uşaq sayının artmasında mənfi təsiri var. Yeni bunu sırf "uşaq pulu" ilə əlaqələndirmək də doğru deyil. "Uşaq pulu" verilsə belə,

bu, artıma ciddi təsir göstərməyəcək".

Deputat bildirir ki, səbəbləri həll etmək üçün öncə kəndlərdən başlamaq lazımdır:

"Buna görə də insanları "gecəqondur" mühitindən kəndə, rayonlara qaytarmaq, rayonlarda iş yeri açmaq lazımdır. Problemlər üst-üstə gəlir. Hamısı da nəticə olaraq uşaqların sayının azalmasına gətirib çıxarır. Ona görə də vəziyyəti kökündən dəyişməli, müalicəni kökündən başlamalıyıq. Biz sadəcə epizodik olaraq yaraya yod sürtməyə çalışırıq, bu da yaranın sağlamlıq mənasına gəlmir".

Eyni zamanda tək uşağın olmasının psixoloji tərəfləri olduğu da vurğulanır. Belə ki, tək olanda, ailədə onun tay-tuşu uşaqlar deyil, ata-ana, nə-nə-baba olur. Bu zaman uşaq eqoist böyüyür, gələcəkdə çox tələbkər, daha ziyankar ola bilər. Həmçinin uşağın gələcək həyatında inkişafı üçün, sosial adaptasiya və sairə baxımından zərərli ola bilər.

Bununla belə evdə iki uşaq olanda da əhali artımının lazımı səviyyədə getmədiyi bildirilir. Bu isə gələcəkdə etnik tərkibin dəyişməsi və bunun səbəb olduğu digər problemlərə gətirib çıxara bilər. Bütün bunları nəzərə alaraq mütəxəssislər qeyd edir ki, ən arzuolunan hal ailədə 3 uşaq olmasıdır.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

“Rusiya diplomatiyası Azərbaycan diplomatiyasından gərək ibrət götürsün, çünki...”

Tofiq Abbasov: “80 mindən çox erməninin oradan çıxması məsələsinə inanmıram”

Indiyədək minlərlə Qarabağ ermənisi Laçın sərhəd buraxılış məntəqəsini keçərək Ermənistanı üz tutub. Antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycan bəyan etdi ki, dinc ermənilərin bütün hüquqları qorunacaq. Ancaq bununla belə Xankəndi, Ağdərə, Xocavənd, Xocalıdakı ermənilərin bir hissəsi Qarabağı tərk edərək, Ermənistanı gedir.

Erməni mənbələri iddia edir ki, 80 mindən çox erməni artıq Qarabağı tərk edib. Son günlər isə cəmiyyətdə bununla bağlı müzakirələr zamanı verilən suallardan biri də odur ki, ermənilər tamamilə Qarabağı tərk edərsə, bir erməni belə o ərazilərdə qalmazsa, bundan sonra nələr olacaq? Belə olduğu təqdirdə Rusiya sülhməramlılarının burada qalmasına ehtiyac varmı?

Yeri gəlmişkən, Rusiya Dövlət Dumasının MDB işləri üzrə komitəsi sədrinin birinci müavini Viktor Vodolatski deyib ki, "Dağlıq Qarabağ Respublikası" ləğvi barədə qərar hərbi əməliyyatların dayandırılması baxımından müsbətdir. "Ermənistan və onun lideri Paşinyan Qarabağı Azər-

baycan ərazisi kimi tanıyıb. İndi Qarabağı tərk edənlərin bir qismi Ermənistanda, bir qismi də Rusiyada yaşayacaq. Azərbaycan bu ərazidə orada qalacaq insanların normal yaşaması üçün şərait yaradacaq, çünki bura artıq bütün hakimiyyət orqanları ilə onların ərazisidir. Təbii ki, bizim orada yerləşən sülhməramlı kontingentimiz böyük ehtimalla əhəmiyyətsiz olacaq", - deputat bildirib. Onun iddiasına görə, Rusiya üçün əsas odur ki, silahlı münaqişələr, toqquşmalar olmasın, insanlar ölməsinlər. "Bizim üçün əsas odur ki, Qarabağın hüddurlarından kənarıda alovlanma və genişlənmə biləcək qaynar nöqtə yoxdur. Cənubi Qafqazda sabitlik Rusiya

üçün vacibdir ki, qarşıdurma, ən əsası isə düşməncilik olmasın".

Politoloq Tofiq Abbasov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, Azərbaycan dövləti ermənilərin heç birini ölkədən qovmur: "Həm reinteqrasiya planını hazır etməmişik, həm də amnistiya planını elan etməmişik. Nəhayət, işçi qrupunu yaratmışıq. Onlar üçün də, azərbaycanlılar üçün də qayıdış planı hazırlamışdıq. Bunlar hamısı bir həqiqətdən xəbər verir ki, Azər-

baycan dövləti Ermənistan kimi etnik təmizləmə etmək niyyətində deyil. Bizim təcrübəmizdə bu yoxdur. Ermənilər amma bunu ediblər, Qarabağda yaşayan həmvətənlərimizi illərlə oradan uzaqlaşdırıblar. Soydaşlarımız hələ də Xocalıya, Xankəndiyə, Kərkicahana çatı bilmirlər. Bu təcrübəni yaşadan, onu təbliğ edən ermənilərdir. Çünki onların dövləti mono dövlətdir. Bunu dünya-ələm, hər kəs bilir. Amma bizi istəməyənlər bunu görməzdən

gəlirlər. Mənim çox yaxşı yadımdadır, 1986-cı ildən başladılar azərbaycanlıları oradan yavaş-yavaş çıxarmağa. Dünya bunu görürdü. Təəssüf ki, heç bir reaksiya vermirdi. Bir milyona yaxın qaçqın, məcburi köçkünümüz oldu. Yəni də dünya susdu. Çox təəssüf ki, dünya birliyinin çox saxtakar yanaşmasının indi də şahidi oluruq. Bunlar işğalçılardır, istər Ermənistanı, istərsə də Qarabağda məskunlaşmış və silahlanmış 10 minə yaxın onun bandit dəstəsi. Bunlar hamısı oğru və separatistdir. Bunları görmək ən azı mənəviyyətsizlik, riyakarlıqdan başqa bir şey deyildir. 80 mindən çox erməninin oradan çıxması məsələsinə də mən inanmıram. Qarabağda 80 min erməni yaşamayıb. Rəqəmləri şişirdirlər".

Ekspert əlavə edib ki, ermənilər buradan çıxıb gedəndən sonra sülhməramlıların qalmasının mənası yoxdur: "Rusiya diplomatiyası Azərbaycan diplomatiyasından gərək ibrət götürsün. Biz hay-küy salmadan, çalışdıq ki, dinc yolla bu prosesləri qaydasına salaq. Ermənilər istəmədilər. Onların arxasında duran adamlar onlara düzgün

təlimatlar vermirdilər. Çalışdırlar ki, onları Azərbaycanla toqquşdursunlar. Axırda bu "çanaq" ermənilərin öz başında sındı. Azərbaycandan onlar qovulmurlar ki. Onlar özləri də deyirlər ki, qondarma rejimin rəhbərləri onlara təkidlə deyirlər ki, çıxın, gedin".

Qeyd edək ki, ötən gün Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan hökumətin iclasında deyib ki, Qarabağdan çıxan ermənilər əsasən Ermənistanın əyalətlərinə yerləşdiriləcək və bu istiqamətdə işlər görülüb. Hazırda biz faktiki olaraq qisməddətli yerləşdirmə problemi həll edirik, növbəti vəzifəmiz ortamüddətli yerləşdirmə proqramını həyata keçirməkdir. O əlavə edib ki, Qarabağdan çıxan ermənilər üçün üç bölgə müəyyənləşib: "Bunlar Basarkeçər, Dərələyəz və Zəngəzurdur. Bu bölgələrdə Qarabağı tərk edən ermənilərin orta müddətli yerləşdirilməsi məsələsinə həll etmək üçün ailələr və kirayə mənzillər mexanizmi var", - Paşinyan qeyd edib. Qarabağ ermənilərin işlə təmin edilməsinə gəldikdə Paşinyan deyib ki, onlara peşələrinə uyğun iş veriləcək.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
Musavat.com

Azərbaycanda çoxlarının işi düşün, amma cəmiyyətin diqqət mərkəzində olmayan bir sahə var - qiymətləndirmə. Bu gün avtomobili ilə qəza edən şəxsdən tutmuş, həbs olunaraq əmlakı müsadirə olunan, əmlakını sığortaladan, özəlləşdirən, ipoteka ilə əmlak alan, boşanan, və-rəsəlik hüququ yaranan şəxslərə qədər hər kəsin qiymətləndiricilərə "iş" düşür. Böyük əksəriyyətimiz məhz bu zaman qiymətləndirici işi ilə tanış olur: birimiz razı, birimiz narazı qalmaqla.

Yaxın vaxtlarda Azərbaycanda qiymətləndirmə fəaliyyətini tənzimləyən hüquqi baza tamamilə yenilənəcək. Belə ki, bu günlərdə Milli Məclisə "Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında" qanun layihəsinin müzakirələri başlayıb. Qanun Azərbaycanda qiymətləndirmə fəaliyyətinin Qiymətləndiricilər Palatası tərəfindən tənzimlənməsini nəzərdə tutur. Layihəyə əsasən, Qiymətləndiricilər Palatası qiymətləndiricilərin məcburi üzvlüyü əsasında yaradılan və fəaliyyətini özünüidarəetmə prinsipi əsasında həyata keçirən qeyri-kommersiya hüquqi şəxsidir.

Qiymətləndiricilər Palatasının üzvü olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının ərazisində qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul ola bilməzlər.

Qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq istəyənlər imtahanlardan keçəcəklər. Layihəyə əsasən, qəsdən ağır və xüsusilə ağır cinayət, habelə xarakterindən və ictimai təhlükəlilik dərəcəsindən asılı olmayaraq korrupsiya cinayəti və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayət, həmçinin iqtisadi sahədə cinayət törətməyə görə məhkumluğu ödənilməmiş və ya götürülməmiş, barəsində tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqında qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı olan şəxslər nəzərə alınmaqla, ali təhsilə və 3 (üç) ildən az olmayan ümumi iş stajına malik olan, ixtisas imtahanını müvəffəqiyyətlə vermiş və Qiymətləndiricilər Palatasının üzvü olan şəxs qiymətləndirici ola bilər.

Qəsdən ağır və xüsusilə ağır cinayət, habelə xarakterindən və ictimai təhlükəlilik dərəcəsindən asılı olmayaraq korrupsiya cinayəti və qulluq mənafeyi əleyhinə olan digər cinayət, həmçinin iqtisadi sahədə cinayət törətməyə görə məhkumluğu ödənilməmiş və ya götürülməmiş, barəsində tibbi xarakterli məcburi tədbirlərin tətbiq edilməsi haqqında qanuni qüvvəyə minmiş məhkə-

Qiymətləndiricilərin işi də qiymətləndiriləcək - yeni qanunda nələr var?

Nüsrət İbrahimov: "Pərakəndəlik aradan qalxacaq"
Vüqar Oruc: "Qiymətləndirmə sahəsində tamamilə yeni mərhələnin əsası qoyulur"

mə qərarı olan şəxslər qiymətləndirici ola bilməzlər.

Qiymətləndirici öz fəaliyyətini müstəqil və ya qiymətləndirici təşkilatla bağladığı əmək müqaviləsi əsasında həyata keçirir.

Qiymətləndiricilər Palatasında akkreditasiyadan keçən qeyri-rezident fiziki şəxslər Azərbaycan Respublikasının ərazisində qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul ola bilərlər. Qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün qeyri-rezident fiziki şəxslərin akkreditasiyadan keçirilməsi qaydasını və həmin şəxslərə dair tələbləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) müəyyən edir.

Layihəyə əsasən, Qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün ixtisas imtahanları yazılı testdən ibarət olmaqla, qiymətləndirmə fəaliyyətinin istiqamətləri üzrə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən təşkil edilir və keçiriləcək.

İxtisas imtahanından keçməyən şəxslərin qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün keçirilən imtahanlarda təkrar iştirak etmək hüququ vardır.

İxtisas imtahanlarının təşkili və keçirilməsi, qiymətləndiricinin ixtisas şəhadətnaməsinin forması və verilməsi qaydaları müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən müəyyən edilir.

Layihəyə əsasən, bu Qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada ixtisas şəhadətnaməsini almış şəxs üzvlüyə qəbul edilmək üçün Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyətinə ərizə ilə müraciət edir. Ərizəyə ixtisas şəhadətnaməsinin surəti və qiymətləndiricinin peşə məsuliyyətinin sığorta şəhadətnaməsi əlavə olunur. Müraciət edən şəxsdən əlavə sənədlər tələb edilə bilməz.

Qiymətləndirici tərəfindən qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin və qiymətləndiricinin etik davranış qaydalarının tələbləri pozulduqda İntizam Komissiyasının rəyi əsasında Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyəti qiymətləndiriciyə töhmət; 3 (üç) aydan 1 (bir) il müddətindəki qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququnun dayandırılması kimi intizam tədbiri tətbiq edə bilər. Bu Qanunda göstərilmiş intizam tənbehi tədbirlərindən hər hansı biri tətbiq olunmadan qiymətləndiriciyə yazılı və ya şifahi qaydada xəbərdarlıq edilə bilər.

Qiymətləndirici haqqında intizam tənbehi intizam pozuntusunun aşkar edildiyi gündən 6 (altı) ay, törədildiyi gündən isə 1 (bir) il müddətində tətbiq edilir.

Barəsində qiymətləndirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququnun dayandırılması haqqında qərar qəbul

edilmiş qiymətləndirici həmin müddətdə Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyətinə və Qiymətləndiricilərin İntizam Komissiyasına üzv seçilə bilməz.

Qiymətləndirici intizam tənbehi tədbirinin tətbiq edilməsi barədə qərardan məh-kəməyə şikayət verə bilər.

Qanuna əsasən Qiymətləndiricilər Palatasının Rəyasət Heyətinin sədri iki dəfədən artıq seçilə bilməyəcək.

Layihəyə görə, dövlət və bələdiyyə əmlakı özgeninkiləşdirildikdə əmlakın məcburi qiymətləndirilməsi həyata keçiriləcək. Məcburi qiymətləndirmə 2027-ci il iyulun 1-dən 3 (üç) ildən az olmayan müddətdə Qiymətləndiricilər Palatasının üzvü olan və ya Qiymətləndiricilər Palatasında akkreditasiyadan keçən qiymətləndirici tərəfindən aparılacaq.

Qanunda qiymətləndirmənin aparılmasına tətbiq ediləcək məhdudiyyətlər də yer alıb. Belə ki, qiymətləndirici sifarişçinin yaxın qohumu (ər, arvad, valideynlər və nəvələr, doğma və ögey (ümumi ata və anası olan) qardaş və bacılar), kreditörü (borclusu) və ya sığortalısı olduqda, habelə qiymətləndirici təşkilat sifarişçinin kreditörü (borclusu), sığortalısı olduqda və ya sifarişçi qiymətləndirici təşkilata Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəllə ilə müəyyən edilən aidiyyəti olan şəxs olduqda tərəflər arasında qiym-

mətləndirmə haqqında müqavilə bağlana bilməz.

Qiymətləndiricinin qiymətləndirmə obyektinə dair qiymətləndirmə haqqında müqavilədən kənar öhdəlikləri və ya qiymətləndirmənin nəticələrinə görə maddi mə-rağı, habelə qiymətləndirmə obyektinə dair əmlak mənafeyi olduqda onun qiymətləndirməni aparmasına yol verilmir.

MBA Konsaltinq şirkətinin rəhbəri Nüsrət İbrahimov deyir ki, qanunun qəbulu son dərəcə zəruri idi: "Hələ 1998-ci ildə Azərbaycanda "Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında" qanun qəbul olunmuşdu. İki səhifəlik qanun idi. 2002-ci ildən sonra qanunda dəyişikliklərə ehtiyac yaranı. Çünki qanunla qiymətləndirici kimi fəaliyyət göstərmək üçün İqtisadiyyat Nazirliyindən lisenziya alınması tələb olunurdu, amma 2002-ci ildə bu sahədə lisenziyalasdırma ləğv edildi. Daha sonra hüquqi şəxs olaraq qiymətləndirmə fəaliyyəti göstərmək qadağan edildi və sair. Uzun müddət qanuna dəyişikliklər məsələsi qaldırıldı, 2014-cü ildən biz qərara gəldik ki, tamamilə yeni qanun hazırlansın. Çünki yeni şərtlər formalaşmışdı. O vaxtdan indiyədək 3 dəfə qanun layihəsi hazırlanaraq Milli Məclisə təqdim olunub. Nəhayət ki, bu layihə Milli Məclisin müzakirəsinə verilib. Qanunda əsas dəyişikliklərdən biri budur ki, qiymətləndirici fəaliyyəti ilə fiziki şəxslər məşğul olacaq. İkinci mühüm məsələ qiymətləndiricilərin fəaliyyətinin palata tərəfindən tənzimlənməsidir. Necə ki, Auditorlar Palatası, Vəkillər Kollegiyası var, eləcə də Qiymətləndiricilər Palatası olacaq, proseslər onun tərəfindən tənzimlənəcək. Nəhayət, əsas məsələlərdən biri də budur ki, indiyədək "qiymətləndirici kimdir" sualının dəqiq cavabını heç yerdə tapmaq olmurdu. Bu səbəbdən də böyük pərakəndəlik hökm sürürdü, istənilən şəxs qiymətləndirici kimi çalışa bilərdi. İndi qanunda bütün anlayışlar əksini tapıb: qiymətləndirici kimdir, qiymətləndirilən obyekt nədir və sair. Üstəlik, kimlər qiymətləndirici fəaliyyəti ilə məşğul ola bilərlər. Hesab edirəm ki, qanun qüvvəyə minəndən sonra 1-2 il ərzində bütün məqamlar həllini tapacaq".

N.İbrahimovun sözlərinə görə, qanun layihəsi ilə bağlı bir neçə təklifləri olub və onları İqtisadiyyat Nazirliyində keçirilən müzakirələrdə təklif

ediblər: "Düşünürəm ki, həmin təkliflər də yekun variantda əksini tapacaq".

Palata qiymətləndiricilərin fəaliyyətini məhdudlaşdırmayacaq ki? N.İbrahimov bunun əksini düşünür: "Əksinə, imtahan verib qiymətləndirici kimi fəaliyyət göstərən şəxslər üçün geniş imkanlar açılacaq. Qiymətləndirici fəaliyyəti sığortalanaacaq, indiyədək bu məqan qanunvericilikdə əksini tapmamışdı".

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Cəmiyyətinin sədri Vüqar Orucun sözlərinə görə, qanun layihəsi ilə bağlı təkliflərini İqtisadiyyat Nazirliyinə təqdim ediblər: "Biz Milli Məclisdə layihənin komitə müzakirələrində iştirak etdik. Yaxın günlərdə layihəni Cəmiyyət üzvləri ilə müzakirə edəcəyik. Hesab edirik ki, qanunun müəyyən təkmilləşmələrlə qəbulu vacibdir. Bununla bağlı təkliflərimizi Milli Məclisə də təqdim edəcəyik. Qanunun qəbulu son dərəcə vacibdir. Qiymətləndiricilər Cəmiyyəti olaraq bu sahədə fəaliyyətləri tənzimləyirdik. Lakin müxtəlif pozuntulara yol verən qiymətləndiricilərə münasibətdə hər hansı intizam tədbiri görmək səlahiyyətimiz yox idi. Qanun Qiymətləndiricilər Palatasına belə səlahiyyətlər verir. Cəmiyyətimiz 60-a yaxın qiymətləndirici şirkəti birləşdirir. Biz Beynəlxalq Qiymətləndirmə Standartları Komitəsində Azərbaycanı uğurla təmsil edirik. Azərbaycanda sertifikatlaşdırma prosesini bu qurumun tələbləri əsasında həyata keçiririk. Eyni zamanda Türk Dövlətləri Qiymətləndirici Təşkilatları Birliyində də Azərbaycanı təmsil edirik".

V.Orucun dediyinə görə, rəhbəri olduğu cəmiyyət qanun qüvvəyə minib, Qiymətləndiricilər Palatası yaradıldıqdan sonra da fəaliyyətini davam etdirəcək: "Cəmiyyətimiz Qiymətləndiricilər Palatasının fəaliyyətində aparıcı rol oynamağa çalışacaq. Qiymətləndirmə sahəsində qarşılaşdığımız problemlərin həllində yaxından iştirak edərək, onların aradan qaldırılmasına töhfəmizi verəcəyik. Qanunda bəzi müddəaların təkmilləşdirilməsini zəruri sayırıq, oktyabrın 7-də layihəni müzakirə edərək, təkliflərimizi verəcəyik. Ümumilikdə qanunun qəbulunu Azərbaycanda qiymətləndirmə sahəsində tamamilə yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndiririk".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məsəvat"

Avropada tərkibində mikroplastik olan bir çox vasitələr qadağan edilib

Tərkibində mikroplastik olan kosmetik vasitələr, parıltı, skrablar, bəzi oyuncaqlar və məişət kimyəvi maddələri Avropada qadağan edilib. Bunlarla yanaşı, mikroplastiklərdən istifadə edilən idman meydançaları üçün örtüklər də qadağan olunub. Bu tədbirlər ətraf mühitə zərərli maddələrin atılmasının azalmasına səbəb olmalıdır.

Qeyd edək ki, mikroplastiklər orqanizmə çox mənfi təsir göstərən kiçik, həll olunmayan hissəciklərdir. Onlar xərçəngin inkişaf ehtimalını artırır. Həmçinin qanda və hətta ürekdə yığılır.

Kişilərin saçı bu səbəbdən tökülür

Bəzi kişilərin həttə qocalıqda gur saçları olur, bəziləri isə az qala 20 yaşında keçməyə başlayır. Bunun səbəbi əsasən irsiyyətdən asılı olan androgen mənşəli alopesiya, kişilərin başında saçlarının hissə-hissə tökülməsidir. Xoşbəxtlikdən, 21-ci əsrdə genom sekvansasiyası adı həlaldır və nisbətən ucuzdur. Buna görə də indi həttə bir çox kişilərin saçlarının tökülməsinə səbəb olan fərdi genlər haqqında da məlumatımız var. Bununla belə, mütaliə üsulları və alopesiyanın erkən diaqnozu hələ də istədiyimiz səviyyədə deyil.

"Nature Communications" elmi jurnalında dərc edilən məqalənin müəllifləri saç tökülməsi ilə əlaqəli yeni, daha nadir mutasiyalara diqqət çəkib. Araşdırma üçün 72 mindən çox kişinin qeydləri alınıb. Alimlər onların saçlarının vəziyyətini qiymətləndiriblər: tam saç örtüyünün olması, alın hissəsində saçların tökülmə xətti, təpə hissəsində saçların seyrəlməsi və ya saçın çox hissəsinin tökülməsi. Həmçinin tədqiq edilən şəxslərin yaşı da nəzərə alınıb.

Əksər hallarda saç tökülməsinin genetik səbəbi daha müərkəb ola bilər. Buna daha az rast gəlinir və indiyədək nəzərə alınmayıb, çünki belə mutasiyaların aşkarlanması çoxlu sayda insan haqqında məlumat tələb edir. Bu boşluğu yeni araşdırma doldurub. Onun müəllifləri bir sıra genlərin dəqiq ardıcılığını təyin etməli və xüsusi məlumatların təhlili metodlarından istifadə etməli olublar.

Amerikalı tıbb bacısının COVID-lə bağlı şok etirafı

"2020-ci ildə COVID-19-un müalicəsi üçün "yuxarıdan" qeyri-adekvat müalicə protokolu verilmişdi. Hər ölü üçün həkimlərə ödəniş edirdilər". Bu barədə adı açıqlanmayan amerikalı tibb bacısı sosial şəbəkələrdə məlumat yayıb.

“Xüsusi miorelaksant preparatlar var ki, onları kura-
reyə bənzədirlər. Kurare - La-
tın Amerikasında bitən bitki-
nin zəhəridir. Miorelaksantlar
skelet əzələlərinin tonusunu

olunur. STA özü tənəffüs qarışığını xəstəyə ötürür və intubasiya edilmiş xəstə aparatının işinə müdaxilə edə bilməz. 2020-ci ildə COVID-in müalicə protokolunda miorelaksantların dozası anesteziologiya təcrübəsində istifadə olunan miorelaksantların do-

zasına nisbətən beş dəfə daha yüksək olub. COVID xəstələri belə yüksək dozada dərmanın təsirindən çıxıbilməyərək, ekstubasiyadan sonra boğularaq ölüblər. Hər meyit üçün həkimlərə müəfat verirdilər”, - deyərək qadın bildirib.

Plastiki parçalayan qurdlar tədqiq edildi

Ispan alimləri tüpürçəyi plastiki parçalaya bilən qurdlar aşkar ediblər. Tədqiqatın nəticələri “Science Advances” jurnalında dərc olunub. Mİəlliflər iş zamanı mum güvəsi “Galleria mellonella” qurdundan sürfələrini tədqiq ediblər. Alimlər krieoelektron mikroskoplardan istifadə edərək qurdların tüpürçəyini araşdırıblar.

Daha sonra həyata keçirilmiş 3D rekonstruksiya göstərib ki, tüpürçəyin tərkibinə polietileni oksidləşdirə və parçalaya bilən dörd həksamerin qrupu (Demetra, Cibeles, Ceres, Cora) daxildir. Xüsusilə, onlar zülalların struktur fərqləri olan və fəaliyyəti tənzimləyən üç makromolekulyar kompleksdə öz-özləni zəifləndirdiyini müşahidə edib-

lər. Bu heksameralərdən ikisinin polietileni oksidləşdirə və parçalaya bildiyi aşkar edilib.

Gələcəkdə mütəxəssislər zülalın funksionallığının əsasını təşkil edən təkamül proseslərini öyrənməyi planlaşdırırlar. Bu, təbii fermentlər əsasında yüksək səmərəli plastikin emal olunması üsullarının inkişaf etdirməyə imkan verəcək.

Bunları bilirsinizmi?

*Ağcaqanad əleyhinə spreylər əslində onların insanlara yaxınlaşmasını əngəlləmir. Sadəcə olaraq ağcaqanadların hissiyyatını bağlayır və bir növ insanları gizləyir.

* "Süd yolu" qalaktikasında 400 milyarddan çox ulduz olduğu düşünülür.

* Bir insan gündə ən az 500 litr oksigen istifadə edir.

* Hər gün 275 milyona yaxın yeni ulduz yaranır.

* Gözlərin hər biri 130 milyondan çox görmə sinir hüceyrəsindən ibarətdir. Hər hüceyrənin içində isə 100 trilyon atom var. Bu rəqəmlər isə ümumilikdə dünyadakı bütün ulduzların sayından daha çoxdur.

* Hazırda dəniz aləmində 180-nə yaxın balıq növü işıq görmədən yaşayır.

* Əgər bir sözü xatırlamaqda çətinlik çəksəniz, yumruğunuzu sıxın. O zaman beyinin fəaliyyəti daha da artır və yaddaşı işə salmağa kömək edir.

* 600 kiloqramlıq bir balının ürək damarının içinə bir insan yerləşə bilər.

*** Bir insan yaşadığı müddətdə ortalama 23 min dəfə göz qırpır, 100 min dəfə ürəyi döyünər, 23 min dəfə nəfəs alır, qaraciyərləri ilə 1500 litr qan süzülər, mədəsi ilə 2 litr asit turşusu istehsal edər.**

Alim insanın davranışının xərcəngin müalicəsinə necə təsir etdiyini açıqladı

Insanın emosional vəziyyəti və xarakteri onun sağlamlığına təsir göstərir. Məsələn, bu iki amil xərcəngin nə ilə nəticələncəyini müəyyən edə bilər. Bu barədə alim, Rusiyanın M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin psixologiya fakültəsinin neyro və patopsixologiya kafedrasının müdiri, psixoloq Aleksandr Txostov deyib. “Psixosomatika hər hansı bir xəstəliyin inkişafına psixoloji amilin töhfə verdiyini nəzərdə tutur, lakin bu, əsas amil deyil.

Buna, məsələn, insanın davranışı: onun nə qədər riskli həyat tərzı sürməsi, gigiyena qaydalarına riayət edib-etməməsi və ya pis verdişlərinin olub-olmaması aiddir. Məsələn, miokard infarktı keçirməyə meylli insanlar, adətən aktiv (stetik) xarakter daşıyırlar, onlar istədikləri şeyə nail olurlar, hər şeyə can atırlar, - deyər psixoloq izah edib.

Xərçəng xəstələrinə gəldikdə, Txostovun sözlərinə görə, çox şey onların xasiyyətindən asılıdır. "Mən 15 il xərçəng mərkəzində işləmişəm və görmüşəm ki, uğur qazanacağına ümid edən insanların xərçəngə qalib gəlmək şansları daha yüksəkdir, uzanıb xəstəliyi ilə barışan insanlar isə daha tez sağıb gedirlər. Sadəcə, birincilər həkimin tövsiyələrinə daha yaxşı əməl edir, bütün prosedurları vaxtında edir, ikincilər isə mübarizəni dayandırır", - deyə mütəxəssis izah edib.

Bundan əlavə, Txostov qeyd edib ki, insanlarda həyəcan və depressiya immunitetin zəifləməsinə gətirib çıxarır, bu isə digər xəstəliklərə yol açır, lakin özləri buna səbəb olmur. Həyəcan da insanın öz hissələrini özəkləndirməsinə səbəb ola bilər. Bu zaman artıq hipoxondriya haqqında danışa bilərik.

Britaniyada “Robîn Hud” ağacını kəsiblər

Britaniyada naməlum şəxslər ölkənin ən məşhur ağaclarından biri olan "Robin Hud" ağacını kəsiblər. Bir neçə yüz yaşı olan çinar "Robin Hud: Oğrular Şahzadəsi" filmində görüldükdən sonra şöhrət qazanıb. Polis "qəsdən vandalizm aktı" iddiası ilə araşdırmalara başlayıb. Nəticədə ağacı kəsməkdə şübhəli bilənən 16 yaşlı yeniyetmə saxlanılıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Müsavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

**Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)**

Redaktor:
Elşad MƏMMƏDLİ
Sifariş: 2534
Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500